

Rapport

Sporthelden van grootstedelijke jongeren

Tussen persoonlijke inspiratie en
normatieve (dis)identificaties

Sporthelden van grootstedelijke jongeren

Tussen persoonlijke inspiratie en normatieve
(dis)identificaties

Dit onderzoek maakt deel uit van het door NWO gesubsidieerde project 'Re/Presenting Europe: Popular presentations of diversity and connectedness in the Netherlands' (NWA.1389.20.076)

Mulier Instituut

Agnes Elling
Anouk Greeven
Rens Cremers
Manou Anselma

Voor meer informatie kunt u contact
opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, maart 2025
www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding:
auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder
toestemming van het Mulier Instituut.

Inhoudsopgave

Sporthelden van grootstedelijke jongeren

1	Inleiding	5
1.1	Achtergrond	5
1.2	Doelstelling	10
1.3	Vraagstelling	10
2	Onderzoeksmethode	11
2.1	Dataverzameling	11
2.2	Vragenlijst	11
2.3	Respons en respondentenprofiel	12
2.4	Analyse	14
3	Resultaten	15
3.1	Zelfidentificaties grootstedelijke jongeren	15
3.2	Wie heeft er (sport)helden en welke?	18
3.3	Kenmerken gekozen (sport)helden	21
3.4	Betekenis en invloed van sporthelden	26
4	Conclusies	37
4.1	Sterke homogeniteit in (super)diversiteit	37
4.2	Normatieve keuzes en impliciete identificaties	38
4.3	Persoonlijke inspiratie en hybride verbondenheid	40
	Bronnen	43
	Bijlage 1 - Tabellen	46

Inleiding

In dit eerste hoofdstuk beschrijven we de achtergrond van en aanleiding voor het onderzoek en formuleren we de vraagstelling.

1.1 Achtergrond

De rol van topsport(ers)

Topsport en de identificatie met topsporters en teams spelen een belangrijke rol in de levens van veel mensen. En in de sociale verbondenheid van mensen met een stad of land (Van Bottenburg et al., 2012; Van der Roest, et al., 2022). Voetballers die voor hun favoriete club spelen en topsporters die op Olympische Spelen of wereldkampioenschappen medailles winnen, kunnen (jonge) mensen inspireren en voor hen een voorbeeld zijn.

In zijn openingsrede als minister-president op 3 juli 2024 verwees Dick Schoof naar Sifan Hassan als een van zijn 'allergrootste sporthelden'. Vanuit zijn persoonlijke ervaring als marathonloper en zijn werksituatie om aan een grote nieuwe opgave te beginnen wellicht een passende verwijzing naar ervaren verwantschap met Hassan, die voor ongebaande paden koos door baan en weg te combineren. Maar ook wrang om voor een succesvolle genaturaliseerde voormalig asielzoeker te kiezen als premier van het aangetreden rechtse kabinet met zeer inperkende plannen op het gebied van migratie en asiel.

Dit voorbeeld laat de soms ingewikkelde betekenissen zien die sporthelden voor mensen kunnen hebben. Schoof verwees naar de ervaren sportieve verwantschap, terwijl mensen zich ook op heel andere manieren wel of juist niet verwant kunnen voelen met Hassan als een zwarte Nederlandse vrouw met een migratieachtergrond.

Migratie en herkomst: naar superdiverse steden

Sinds het midden van de vorige eeuw zijn er verschillende grote migratiestromen op gang gekomen (WRR, 2020). Vanwege de noodzaak tot wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog kwamen veel arbeidsmigranten naar Nederland vanuit Zuid-Europa en later Marokko en Turkije. Vanuit postkoloniale relaties kwamen veel migranten vanuit Indonesië, Suriname en de voormalig Nederlandse Antillen. Deze stromen werden breder door processen van gezinshereniging.

Eind vorige eeuw nam ook de asielmigratie sterk toe, omdat mensen vanwege politieke, humanitaire en economische redenen hun land ontvluchten. Vooral vanuit landen uit Azië (Syrië) en Afrika (o.a. Ethiopië, Somalië), maar ook vanuit oorlogsgebieden in Europa (voormalig Joegoslavië en Oekraïne).

De afgelopen twee decennia namen vooral studie- en arbeidsmigratie toe, uit zowel Europese als andere landen. 25 procent van de Nederlandse bevolking heeft

inmiddels zelf een migratieachtergrond of is kind van een migrant. In grote *hyperdiverse* of *superdiverse* steden ligt dit aandeel en de variatie flink hoger en zijn mensen met een migratieachtergrond zelfs in de meerderheid (Gemeente Amsterdam, 2013; CBS, 2023).

Derde generatie

Ook is er een groeiende groep jonge Nederlanders van wie beide ouders in Nederland zijn geboren, maar bij wie een van de ouders of beide een migratieachtergrond hebben (grootouder niet in Nederland geboren): de derde generatie (CBS, 2016; Day & Badoe, 2019).

Zij tellen in bevolkingsstatistieken mee als Nederlander zonder migratieachtergrond, maar worden mede vanwege uiterlijke kenmerken (o.a. donkere huidskleur) door anderen nog vaak als 'buitenlanders' of 'allochtonen' gezien of omschreven.¹

Voorals in de vier grote steden in de Randstad (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) bestaat, naast een grote etnische diversiteit zonder een duidelijke meerderheid, ook een grote diversiteit aan subculturele leefstijlen en -groepen, waaronder lhbtq+-gemeenschappen.

Over etnische minderheden, mensen met een migratieachtergrond, mensen Van kleur, Wit en Zwart en antiracistisch taalgebruik

In ons onderzoek gebruiken wij verschillende begrippen voor mensen in Nederland met een migratieachtergrond en mensen die op basis van uiterlijke kenmerken of naam door anderen vaak als niet-Nederlands of niet-Europees gezien worden, zoals etnische minderheden en mensen Van kleur.

Onder invloed van Noord-Amerikaanse wetenschappelijke en politiek-maatschappelijke bewegingen zijn vooral ook de termen Wit en Zwart vaker gebruikte begrippen. Zeker na de internationale opkomst van de *Black Lives Matter*-beweging.² Deze begrippen verwijzen naar de sociale ongelijkheid tussen mensen op basis van huidskleur, voortkomend uit een rassenideologie en het koloniale verleden. Daarbij maakten 'blanke' overheersers Zwarte mensen uit Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara (sub-Sahara) tot slaven.

¹ Deze termen worden niet meer in overheidsteksten (zie bijv. WRR, 2016), maar zijn de afgelopen decennia zo genormaliseerd als omgangstaal dat jongeren met een migratieachtergrond ze deels zelf ook nog steeds gebruiken (Day & Badoe, 2019).

² De Black Lives Matter-beweging komt voort uit de Afro-Amerikaanse burgerrechtenbeweging, naar aanleiding van voortdurend anti-zwart politiegeweld en institutioneel racisme in de Verenigde Staten (Day, 2015). Vooral na de dood van George Floyd door politiegeweld in 2020 (tijdens de coronaperiode) kreeg dat een internationaler karakter, met veel protesten en bredere maatschappelijke discussie over (institutioneel) racisme in Nederland en andere Europese landen (Wekker, 2020).

Hoewel de afschaffing van de slavernij inmiddels 150 jaar geleden is, zijn de gevolgen van deze ideologie en historische gebeurtenissen nog steeds aanwezig in de denkbeelden van mensen (vooroordelen). En in hun alledaagse omgang met elkaar (microagressies), in de inrichting van de omgeving (straatnamen, monumenten), in het functioneren van organisaties (processen en verdeling macht) en in ongelijke kansen in onder meer huisvesting, onderwijs en arbeid.

In huidige postkoloniale tijden verwijzen termen als Witte en Zwarte mensen niet zozeer naar daadwerkelijke verschillen in huidskleur, maar naar sociale machtsongelijkheden tussen een geprivilegieerde Witte etnische meerderheid en etnische minderheden die alledaagse en geïnstitutionaliseerde vormen van racisme ervaren, mede op basis van hun huidskleur.³ Naast Zwart identificeren verschillende zichtbare etnische minderheden zichzelf onder meer als Van kleur, Bruin of Niet wit.

Maatschappelijke betekenis topsport

Schoofs verwijzing naar Hassan typeert ook de sterk toegenomen omvang en maatschappelijke betekenis van topsport en van sporthelden. In navolging van andere landen investeerde de Nederlandse overheid de afgelopen decennia fors in de topsport. Dit deed ze met het oog op de (veronderstelde) grote sociale waarde voor de samenleving, waaronder het versterken van (nationale) verbondenheid en internationale reputatie (Van Bottenburg et al., 2012; Van der Roest et al., 2022).

In een geglobaliseerde wereld én met een sterk toegenomen etnisch diverse bevolking is het maatschappelijk belang en de inzet op de nationaal verbindende waarde van topsport en van etnisch diverse sporthelden groter geworden (Camelia et al., 2025).

Vooraf mannen gezien als sporthelden

Sifan Hassan is een van de vele succesvolle vrouwelijke topsporters die de laatste twee decennia de meeste (gouden) Olympische medailles wonnen voor Nederland (Elling & Van Ginneken, 2016; Van Driel & Volkers, 2016). Zowel in individuele sporten als atletiek, turnen, schaatsen en zwemmen als in teamsporten als handbal, hockey, volleybal en de traditionele ‘mannensport’ voetbal behaalden Nederlandse sportvrouwen internationale sportsuccessen.

Maar net als andere ‘nationale helden’ worden sporthelden historisch gezien voornamelijk geassocieerd met succesvolle mannen (Parry, 2009; Whanell, 2002). Dat zien we bijvoorbeeld terug in de verschenen sportbiografieën (Haverkamp,

³ Zie Wekkers (2020) *Witte onschuld* over het vaak niet (h)erkende privilege van de Witte meerderheid (zie ook Essed & Trienekes, 2008). Behalve hoofdletters gebruiken auteurs soms ook aanhalingstekens om de sociale constructie van de rassenideologie te benoemen. Over het juiste en politiek correcte taalgebruik bestaat geen maatschappelijke overeenstemming. Die is er wel meer over de onwenselijkheid van het N-woord (Nduwanje, 2021) en de term allochtoon (WRR, 2016).

2019), in boeken over Nederlandse sporthelden en in eerder onderzoek naar sporthelden onder grootstedelijke jongeren in Nederland (Knoppers & Elling, 2001; Elling, 2002).⁴

Etnische diversiteit sporthelden

De traditionele Nederlandse canon van nationale helden (o.a. in de zeevaart, schilderkunst en wetenschap) is behalve overwegend mannelijk ook voornamelijk Wit.

Naast 'nationale merken' als Johan Crujff, Sven Kramer, Rico Verhoeven en Max Verstappen kent de Nederlandse topsport, en met name het mannenvoetbal, relatief veel Zwarte helden, zoals het 'Surinaams legioen' (Tan, 2000). Vooral sinds de successen van het Nederlands mannenelftal dat in 1988 Europees kampioen werd, zijn onder meer Ruud Gullit en Clarence Seedorf vaste waarden in de rijtjes van beste Nederlandse voetballers (o.a. Vissers & Onkenhout, 2011; Winner, 2000) en beste sporters.⁵

Rolmodellen

Vooraf voor kinderen en jongeren worden nationale (sport)helden gezien als belangrijke maatschappelijke rolmodellen. Jongeren laten zich in hun identiteitsontwikkeling inderdaad inspireren door (sport)helden of -idolen uit het profvoetbal of de muziekindustrie, maar dit zijn lang niet altijd nationale Nederlandse helden.

In een sterk geglobaliseerde, gecommmercialiseerde en gemediatiseerde samenleving is het maatschappelijk belang van nationale helden onverminderd groot, maar kiezen jongeren/sportfans ook hun eigen helden (Duits & Van Romondt, 2009; Maguire, 2009; Van Bottenburg et al, 2012).

Deze sportidolen of beroemdheden (*sport stars* of *celebrities*) zijn veelal sportief internationaal succesvol, maar ook andere (karakter)aspecten zijn van belang. Sporthelden kunnen morele kwaliteiten vertegenwoordigen die in de samenleving hoog staan aangeschreven, zoals 'hard werken', 'presteren' en 'fair play'. Maar hun voorbeeldstatus voor jongeren kunnen ze ook ontlene aan minder maatschappelijk wenselijk of 'fout' voorbeeldgedrag in of buiten de sport, zoals het maken van harde overtredingen of fysiek of seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Mondiale beroemdheden

In de huidige samenleving zijn de meest aansprekende sporthelden charismatische topsporters, die zich via marketing en (sociale) media begeven in de bredere populaire cultuur (Parry, 2021; VandeBerg, 1998; Kennedy & Hills, 2009).

⁴ In twee overzichten van de beste Nederlandse sporters van de vorige eeuw (*Sporteeuw, 100 jaar Nederlandse topsport; De top 500. De beste Nederlandse sporters van de eeuw*), gekozen door hoofdzakelijk mannelijke sportjournalisten zonder migratieachtergrond, was ongeveer een op de vijf van de respectievelijk 115 (18%) en 500 (21%) genoemde sporters vrouw (Elling, 2002, p. 188).

⁵ In het overzicht van de 500 beste sporters van de vorige eeuw had 3 procent van de vrouwen en 4 procent van de mannen een niet-witte etnische achtergrond (Elling, 2002, p. 188).

Sporthelden

In ons onderzoek gebruiken wij vooral de term 'sporthelden', als een maatschappelijk breed bekend en gebruikt begrip. Zowel onder politici en sportbeleidsmakers als onder jongeren. Verwante begrippen zijn 'beroemde sporters', 'sportidolen' en 'sportieve rolmodellen'.

In een eerdere peiling naar sporthelden onder duizend jongeren uit Amsterdam en Tilburg in 1999 stond bijvoorbeeld geen Nederlandse voetballer, maar de Zwarte Amerikaanse basketballer Michael Jordan op de eerste plaats (Knoppers & Elling, 2001; Elling, 2002). Ook in andere voorheen Witte sporten verschenen vaker mondiale supersterren Van kleur, waaronder ook steeds vaker vrouwen die veel mensen – ongeacht nationaliteit, geslacht of afkomst – in en buiten hun sport kunnen inspireren, waaronder Simone Biles in het turnen.

Media en publieke waardering

Tegelijkertijd heeft onderzoek laten zien dat mediarepresentaties en publieke waardering voor vrouwen en sporters Van kleur vaker ambigu zijn. Vrouwelijke topsporters en sporters Van kleur zijn vooral 'onze helden' als ze winnen. Maar ze moeten zich vaak meer bewijzen, en naast positieve aandacht en waardering is er ook sprake van seksistische en racistische beeldvorming (Andrews & Jackson, 2001; Markula, 2009; Van Campenhout & Van Houtum, 2021).

Deze mediarepresentaties kunnen de 'lezing' of betekenisgeving door het publiek en de ambities, identificaties en ervaren verbondenheid van jonge (top)sporters beïnvloeden, zowel positief als negatief (Camelia et al., 2025; Van Sterkenburg et al., 2015; Vorm, 2024).

Doordat (jonge) mensen zich identificeren met bepaalde topsporters, kunnen zij uiterlijke kenmerken zoals kleding en haardracht overnemen. En bepaalde eigenschappen (discipline, doorzetten) en bepaald gedrag (inzet voor goede doelen, 'hard spel', grensoverschrijdend gedrag) tot voorbeeld nemen (Van Bottenburg et al., 2010).

Ons onderzoek

In dit onderzoek gaat het om de keuze voor en betekenis van sporthelden voor etnisch diverse, grootstedelijke jongeren in Nederland. Hebben zij sporthelden? Wie zijn dat en waarom? Hoe sociaal divers zijn gekozen sportidolen voor jongens en meisjes met verschillende etnische achtergronden? Welke betekenissen hebben deze helden voor jongeren in hun eigen leven in en buiten de sport? En in hoeverre speelt daarbij geslacht/gender of huidskleur/afkomst een rol?

Dit onderzoek maakt deel uit van het werkpakket *Sport – Arenas of Belonging: Sport Heroes as Models of Aspiration, Inspiration, and Participation*. Dit hoort bij een groot door de Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek (NWO)

gefinancierd onderzoekproject naar ontwikkelingen in en betekenissen van etnische diversiteit en gevoelens van verbondenheid in postkoloniaal Nederland:

*Re/Presenting Europe: Popular Representations of Diversity and Belonging.*⁶ Naast dit onderzoek worden verdiepende, kwalitatieve en participatieve deelstudies uitgevoerd, onder meer in het kader van een promotietraject.

1.2 Doelstelling

Het doel van deze kwantitatieve deelstudie onder jongeren is om de maatschappelijke betekenissen van sporthelden in relatie tot (sportieve) inspiratie, etnische diversiteit, sociale identiteit en verbondenheid te achterhalen, en mogelijke ontwikkelingen daarin. Resultaten kunnen gebruikt worden in onder meer onderwijs en beleid op het snijvlak van jeugd, migratie en (top)sport.

1.3 Vraagstelling

De centrale vraag in ons onderzoek luidt:

Wie benoemen grootstedelijke jongeren in Nederland als hun sporthelden en welke betekenissen hebben die sporthelden voor (sportieve) inspiratie, identificatie en sociale verbondenheid?

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de onderzoeksmethode. In hoofdstuk 3 volgen de resultaten. Daarin presenteren we welke sporthelden en overige helden jongeren benoemen en waarom, en hoe deze samenhangen met onder meer gender en etniciteit. In hoofdstuk 4 sluiten we af met een drietal centrale conclusies.

⁶ Dit grootschalige onderzoek met talrijke wetenschappelijke en maatschappelijke partners loopt van 2022 tot 2028 en is gefinancierd vanuit de jaarlijks financieringsrondes voor Onderzoek op Routes door Consortia (ORC) van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA), onder leiding van Rachel Gillett (Universiteit Utrecht; NWA.1389.20.076).

Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk beschrijven we de voor dit onderzoek gebruikte methode.

2.1 Dataverzameling

Nationaal Sportonderzoek

Voor de dataverzameling hebben we gebruikt gemaakt van het Nationaal Sportonderzoek (NSO) 2023. Dit is een online vragenlijst onder een representatief bevolkingspaneel (16-79 jaar) over onderwerpen over sport en bewegen. Het marktonderzoeksbureau Ipsos voerde de dataverzameling in het najaar van 2023 uit, van 13 september tot 2 november (Ipsos, 2024).

Extra respondenten

Naast de groep jongeren die deel uitmaakten van de reguliere NSO-bevraging onder 3.007 respondenten, heeft Ipsos de steekproef verhoogd met 311 jongeren van 16-21 jaar uit de (omgeving van de) vier grote steden (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht). Die bereikten ze door samenwerking met andere bureaus/panels die specifiek gericht zijn op deze groepen.

Etnische diversiteit

Aanvankelijk was het doel om 300 16-18-jarige grootstedelijke respondenten te bereiken met een grote etnische diversiteit. Aangezien de respons moeizaam verliep, hebben we dit bijgesteld naar de groep van 16-21 jaar.

Vanwege de bestaande etnische diversiteit onder grootstedelijke jongeren verwachtten we een relatief grote groep respondenten met een migratieachtergrond in een representatieve steekproef. Maar gezien de lastige bereikbaarheid van jongeren in het algemeen en van jongeren met een migratieachtergrond in het bijzonder, kon Ipsos zich vooraf niet committeren aan een bepaald aandeel jongeren met een niet-Europese/-Angelsaksische achtergrond.

2.2 Vragenlijst

De respondenten in ons onderzoek (16-21-jarigen, voornamelijk grootstedelijk) vulden naast het vragenblok over sporthelden een vragenblok over hun eigen sportgedrag in. En een sectie over sociaal-demografische gegevens (leeftijd, genderidentiteit, opleiding, eigen geboorteland en dat van ouders, beperking).

Vragen (sport)helden

Het vragenblok voor sporthelden begon met de open vraag: 'Wie is jouw sportidool of -held en waarom?' Respondenten konden maximaal twee personen noemen, inclusief een eventuele toelichting waarom deze persoon hun idool/held is. Of ze konden aangeven dat ze geen sportidool/-held hebben. Daarna volgde een vergelijkbare vraag naar 'andere helden of idolen', bijvoorbeeld uit de muziek of van sociale media.

Alle respondenten kregen ook twee gesloten vragen voorgelegd: over hoe ze zichzelf zien qua huidskleur en met welke sociale groepen ze zich verbonden voelen.

Aanvullend op de algemene achtergrondvraag naar migratieachtergrond (eigen geboorteland en dat van hun ouders) vroegen we respondenten hoe ze hun huidskleur/uiterlijk zouden omschrijven. Ze konden meerdere antwoordopties aankruisen (o.a. zwart, Van kleur, bruin, blank, wit) en eventueel een eigen omschrijving toevoegen.⁷ Hiermee wilden we aansluiten bij etnische en geracialiseerde zelfomschrijvingen die voorbijgaan aan de officiële indeling naar etniciteit op basis van geboorteland (van ouders) door het CBS.

Ook vroegen we de jongeren met welke sociale groepen of omschrijvingen ze zich verbonden voelen. Opnieuw konden ze meerdere opties aankruisen (o.a. Black Lives Matter, gamers, TikTokers, queer, moslim, sporters).

Volgen en betekenis van sporthelden

De respondenten die minimaal één sportheld noemden, kregen drie gesloten vervolgvragen. We vroegen hoe ze hun held(en) volgen, met meerdere aankruisopties van onder meer diverse typen (sociale) media.

Tot slot volgden twee Likertschaal-vragen met zeven antwoordopties.⁸ De ene ging over hoe belangrijk ze verschillende aspecten van hun grootste sportheld vinden (o.a. prestaties, uiterlijk, persoonlijkheid en kenmerken als gender/afkomst). De andere bestond uit tien stellingen over de betekenis en invloed van hun grootste sportheld (o.a. inspiratie in uiterlijk, leefstijl en sociale verbondenheid).

2.3 Respons en respondentenprofiel

In totaal vulden 396 respondenten van 16-21 jaar de vragenlijst in. De meerderheid (85%) behoorde tot de oorspronkelijk beoogde onderzoeksgroep van 16-18-jarigen, waarvan de grootste groep 18 jaar is (zie tabel 2.1). Aangezien vrouwen sterk oververtegenwoordigd waren (64%), hebben we voor de analyse gewogen op geslacht/genderidentiteit.⁹

Overeenkomend met de leeftijdscategorie is de meerderheid (62%) van de respondenten student/scholier. Voor twee derde (64%) is de middelbare school hun laatst afgeronde opleiding. Bijna drie op de tien respondenten hebben een mbo- of hbo-/wo-diploma. Een op de vijf woont in een matig of niet-stedelijke omgeving (19%). Dit zijn respondenten uit de reguliere bevolkingsbevraging (16-21-jarigen uit het hele land).

⁷ Deze vraagstelling hebben we in een pilotfase getest door de vraag voor te leggen aan een etnisch diverse middelbareschoolklas.

⁸ De zeven antwoordopties waren: helemaal niet belangrijk, niet belangrijk, neutraal, belangrijk, heel belangrijk, weet ik niet, niet van toepassing.

⁹ Ipsos verklaarde deze scheve genderverdeling doordat het nog lastiger bleek jonge mannelijke respondenten te bereiken dan jonge vrouwen (met een migratieachtergrond).

Tabel 2.1**Sociaal-demografische gegevens respondenten vragenlijst**

(in procenten, n=396, gewogen naar geslacht)

Geslacht/gender	%	% (gewogen)
Man	34	49
Vrouw	64	49
Overig/zeg ik liever niet	2	2

Leeftijd		
16	20	21
17	22	22
18	42	43
19-21	16	15

Studie		
Student/scholier	62	60
Geen student/scholier	38	41

Opleiding (laatst afgerond)		
Basisschool	5	5
Middelbare school	64	64
Mbo	14	14
Hbo/wo	14	14
Onbekend	2	2

Stedelijkheid woonplaats		
(Zeer) sterk stedelijk	58	59
Matig stedelijk	9	9
Weinig/niet stedelijk	10	10
Onbekend	23	23

Migratieachtergrond (o.b.v. geboorteland)		
Geen migratieachtergrond	60	60
Zelf migrant	12	12
<i>Uit Europees land</i>	4	4
<i>Uit niet-Europees land</i>	8	8
Kind van migrant	26	27
<i>Uit Europees land</i>	3	3
<i>Uit niet-Europees land</i>	24	24
Zeg ik liever niet	2	1

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

60 procent van de jongeren heeft geen migratieachtergrond: zij en hun ouders zijn geboren in Nederland. 12 procent heeft zelf een migratieachtergrond, waarvan de meerderheid afkomstig is uit een niet-Europees land (8%). Een kwart heeft ouders met een migratieachtergrond, vooral uit een niet-Europees land (24%). In totaal heeft een op de drie respondenten een niet-Europese migratieachtergrond en is 7 procent (kind van ouders) afkomstig uit een ander Europees land.

De uitkomsten van de twee vragen naar zelfidentificatie qua huidskleur en verbondenheid met bepaalde maatschappelijke groeperingen presenteren we in het resultatenhoofdstuk.

2.4 Analyse

Aantal respondenten met sportheld

De meeste respondenten gaven aan geen sportheld te hebben. 111 respondenten benoemden één (n=51) of twee sporthelden (n=60). Deze konden we meenemen in de analyse (ongewogen aantallen).¹⁰ Dit relatief kleine aantal respondenten met een sportheld beperkt nadere uitsplitsingen en analysemogelijkheden.

In de analyse hebben we alle antwoorden van de eerste en eventueel tweede genoemde (sport)held samengevoegd tot een totale groep van 173 identificeerbare sporthelden en 167 overige helden.¹¹ Respondenten met dubbele (sport)helden tellen dus twee keer mee in de analyse.

Categorisering helden

De genoemde helden hebben we in de analyse gecategoriseerd naar huidskleur (Wit/Van kleur), gender (man/vrouw) en herkomst (Nederlands/niet-Nederlands). Deze indeling is toegewezen door de auteurs en niet gebaseerd op zelfidentificatie, zoals bij de respondenten.¹²

De antwoorden op overige open vragen – zoals wat respondenten aantrekt in hun genoemde (sport)held – hebben we thematisch geclusterd en waar mogelijk gehercodeerd voor nadere kwantitatieve analyse. In hoofdstuk 3 noemen we ter illustratie voorbeelden van de gegeven open antwoorden.

Analyse responsgroepen

De uitkomsten hebben we veelal geanalyseerd naar eventuele verschillen tussen groepen respondenten naar gender (man/vrouw), migratieachtergrond (met/zonder) en huidskleur (Wit/Van kleur). Voor deze binaire indeling hebben we gekozen vanwege het relatief kleine aantal respondenten dat een sportheld noemde. Bovendien waren de groepen die overige antwoordopties aankruisten veelal zeer klein.

¹⁰ Antwoorden die onbegrijpelijk waren, zoals onduidelijke namen van (sport)helden, hebben we niet opgenomen in de analyse. Ook de antwoorden 'mijn profeet' en 'mijn moeder', die beide eenmaal door dezelfde respondent werden benoemd, hebben we niet meegenomen.

¹¹ 63 respondenten noemden een overige held, 52 noemden er twee (ongewogen aantallen).

¹² Bij onbekendheid of twijfel hebben we online gezocht naar meer informatie en onderling overlegd.

Resultaten

In dit resultatenhoofdstuk rapporten we de uitkomsten van de vragenlijst.

We bespreken:

- hoe de bevraagde groep grootstedelijke jongeren zich identificeert qua huidskleur en met welke sociale groepen ze zich verbonden voelen;
- hoeveel en welke jongeren een (sport)held hebben en wie de meest gekozen helden zijn;
- de kenmerken van sporthelden en in hoeverre bepaalde groepen jongeren voor specifieke helden kiezen (o.a. naar gender en etnische achtergrond);
- de betekenissen van sporthelden voor jongeren, waaronder eventuele invloed op hun gedrag en ervaren sociale verbondenheid.

3.1 Zelfidentificaties grootstedelijke jongeren

Huidskleur

De meeste respondenten kunnen zich identificeren met minstens één van de voorgelegde antwoordopties qua huidskleur (tabel 3.1). Hoewel ze meerdere antwoorden mochten geven, kiest de meerderheid (85%) één optie.

De meeste respondenten zien zichzelf als Blank en/of Wit (65%; waarvan 5% beide opties). Een op de drie kiest minimaal een van de overige huidskleuropties. Hiervan worden Niet wit, Van kleur en Bruin ongeveer even vaak genoemd: door een op de tien jongeren, al dan niet in combinatie. Zwart kiezen jongeren het minst vaak (4%; niet in combinatie).¹³

Enkele jongeren noemen *cross-over*-combinaties, zoals Blank en Van kleur (n=7) en Blank en Niet wit (n=5). 7 procent weet het niet (3%) of wil de vraag niet beantwoorden (3%). Veertien respondenten (3%) geven (ook) een ander antwoord. Dit zijn vrijwel allemaal unieke termen, waarbij alleen Getint en Karamel beide twee keer voorkomen.

¹³ Combinaties: Van Kleur en Niet wit (n=13), Bruin en Niet wit (n=8), Van kleur en Bruin (n=5).

Tabel 3.1**Zelfidentificatie met huidskleur**

(in procenten, gewogen naar gender, n=396 ongewogen, meerdere antwoorden mogelijk*)

Antwoord	%
Wit	65
<i>Blank</i>	52
<i>Wit</i>	12
Van kleur	33
<i>Niet wit</i>	12
<i>Van kleur</i>	11
<i>Bruin</i>	10
<i>Zwart</i>	4
<i>Anders</i>	3
Weet ik niet/zeg ik liever niet	7

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Respondenten konden meerdere opties aangeven (totaal n=466), waaronder combinaties van Blank en Van kleur/Niet wit (n=12). Daardoor tellen de totale gehercodeerde groepen op tot meer dan 100 procent.

Sociale groepen

Ook op de vraag met welke sociale groepen jongeren zich verbonden voelen, kruisen de meesten minimaal een van de voorgegeven antwoordopties aan (tabel 3.2).

De groepen waarmee respondenten zich het vaakst identificeren zijn gamers (25%), TikTokers (22%), (top)sporters (18%) en moslims (15%). Onder 'Anders' geven ze antwoorden zoals Kakker, Gymbro's, Metalheads, Readers, Stoners en Swifties.

Tabel 3.2**Zelfidentificatie/verbondenheid met sociale groepen/kenmerken**

(in procenten, gewogen naar gender, n=396 ongewogen, meerdere antwoorden mogelijk)

Sociale groepen	%
Gamers	25
TikTokkers	22
(Top)sporters	18
Moslim	15
Hiphop/rap	13
Christelijk	12
Urban/straatcultuur	10
Dure merkkleding	9
Queer/lhbt+	9
Black Lives Matter	8
Vegan/vegetariërs	8
Skaters/surfers/riders	8
Boeren/plattelanders	6
Whizzkids/nerds	6
Hardcore	6
Eco-warriors/klimaatactivisten	5
Gothic	4
Hipster	4
Anders	6
Met geen van deze	16

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

De grootste groep, Gamers, bestaat voor 66 procent uit mannen, terwijl de groep TikTokkers voor 71 procent uit vrouwen bestaat. Vrouwen identificeren zich meer dan twee keer zo vaak als mannen met groepen die politiek-maatschappelijk eerder als progressief worden gezien, namelijk Black Lives Matter, Queer/lhbtq+, Eco-warriors/Klimaatactivisten en Vegan/Vegetariërs.

Mannen en vrouwen kiezen even vaak voor Moslim; van deze groep heeft drie kwart (77%) een migratieachtergrond. Onder de respondenten die kiezen voor de progressievere groepen, zijn jongeren met een migratieachtergrond ondervertegenwoordigd. Uitzondering vormt Black Lives Matter: dat kiezen jongeren met een migratieachtergrond (12%) en Van kleur (11%) juist relatief vaak.

3.2 Wie heeft er (sport)helden en welke?

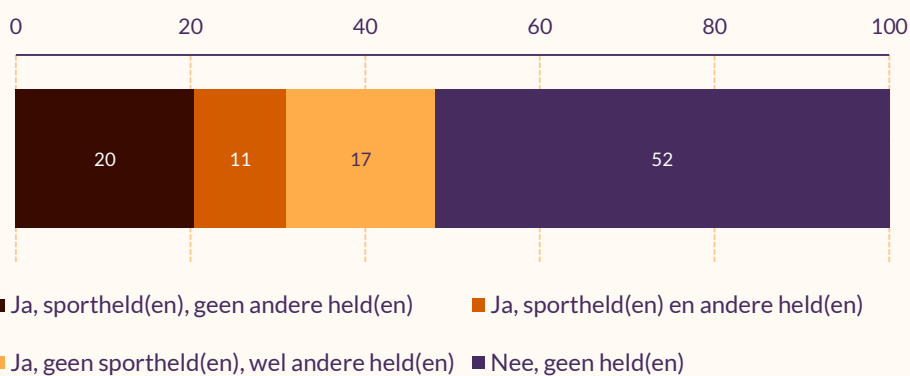
Een op de drie jongeren heeft een sportheld

Iets meer dan de helft van de respondenten noemt geen sportheld en geen andere held (zie figuur 3.1). Van de andere helft noemt 20 procent alleen een sportheld, 11 procent zowel een sportheld als een ander idool en 17 procent alleen een andere held.

Figuur 3.1

Heb je een (sport)held/-idool?

(in procenten, gewogen naar gender; n=396 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

In totaal noemt dus 31 procent van de jongeren een sportheld, mannen (37%) vaker dan vrouwen (26%). Andersom benoemen vrouwen (36%) vaker dan mannen (19%) een overig idool.

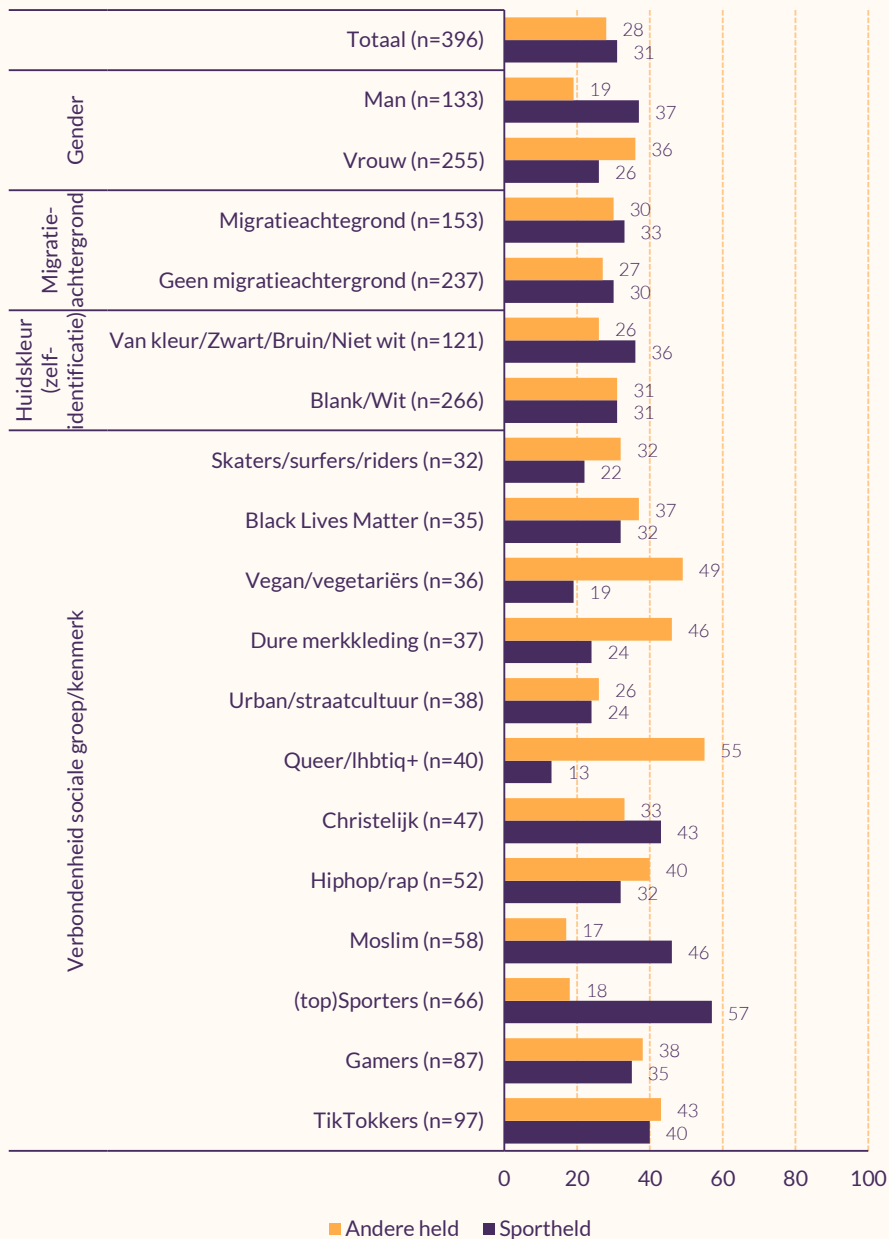
Jongeren met en zonder migratieachtergrond benoemen even vaak een sportheld of overige held. Dat geldt ook voor jongeren die zichzelf als Wit zien, terwijl jongeren Van Keur vaker een sportheld dan een andere held kiezen. Jongeren die zich identificeren als (top)sporter, noemen veel vaker een sportheld (57%) dan een overige held (18%).

Opvallender is dat ook de religieuze groepen Moslims en Christenen iets vaker een sportheld dan een overige held noemen. Andersom kiezen de jongeren die zich identificeren met Queer/lhbt+, Vegan/vegetariërs en Dure merkkleding, vaker een overige held dan een sportheld. Bij de grootste jeugdgroepen Gamers en TikTokers zien we geen verschillen.

Figuur 3.2

Het hebben van een (sport)held naar diverse achtergrondkenmerken*

(in procenten, gewogen naar gender; n=396 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Naar verbondenheid sociale groep/kenmerk hebben we enkel de categorieën meegenomen waarvan het ongewogen aantal respondenten groter was dan dertig.

In totaal noemen de jongeren 90 verschillende sporthelden en 107 andere helden (zie tabellen B.1.1 en B.1.4 in de bijlage).

Ronaldo en Messi meest gekozen sporthelden onder alle groepen

De meest gekozen sporthelden van de bevroegde jongeren zijn de (voormalig) stervoetballers Cristiano Ronaldo (16%) en Lionel Messi (14%; zie tabel 3.3). Op

afstand volgen de eerste Nederlandse sporthelden: Formule 1-coureur Max Verstappen en voetballer Frenkie de Jong (3%).

In de top vijf staan alleen mannelijke sporthelden. Turnster Simone Biles en tennisster Serena Williams – beiden Zwarte Amerikaanse vrouwen – vallen net buiten de top vijf, maar eindigen voor voetbalicoon Johan Crujff en tennislegende Roger Federer (zie tabel B1.1 in de bijlage).

Tabel 3.3
Top vijf genoemde sporthelden

(in procenten, gewogen naar gender; n=173 ongewogen)

Sportheld	%
1. Cristiano Ronaldo	16
2. Lionel Messi	14
3. Max Verstappen	3
4. Frenkie de Jong	3
5. Santiago Gimenez, Mike Tyson & Badr Hari	2

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Mannelijke respondenten kiezen Lionel Messi en Cristiano Ronaldo even vaak (beide 18%), terwijl vrouwelijke respondenten Ronaldo (11%) vaker noemen dan Messi (5%). Vrouwen kiezen mogelijk mede vanwege zijn persoonlijkheid of uiterlijk vaker voor Ronaldo (vgl. Elling, 2002), hoewel dat niet heel expliciet naar voren komt in de antwoorden.

Vrouwelijke respondenten kiezen Simone Biles en Max Verstappen even vaak als Messi en noemen sowieso meer sporthelden van buiten het voetbal.

Jongeren met een migratieachtergrond en/of Van kleur kiezen vaker voor Ronaldo (resp. 15 en 17%) dan voor Messi (resp. 8% en 12%). Onder jongeren zonder migratieachtergrond was Messi favoriet (14%, Ronaldo 9%).

De Marokkaans-Nederlandse bokser Badr Hari kiezen alleen respondenten met een migratieachtergrond; naar huidskleur is er geen onderscheid. De Zwarte turnster Biles noemen juist vooral vrouwen zonder migratieachtergrond. Enkel Witte jongeren zonder migratieachtergrond kiezen voor Crujff. Verstappen kiezen vooral vrouwen zonder migratieachtergrond, maar meerdere jongeren Van kleur.

Muzikanten Styles en Adele meest gekozen andere helden

Onder de overige genoemde helden zijn minder uitgesproken favorieten. De meest gekozen andere helden zijn de Britse popmuzikanten Harry Styles (5%) en Adele (4%). Op de voet gevolgd door drie Amerikaanse actrices/zangeressen – Selena Gomez, Taylor Swift en Ariane Grande – de Ethiopisch-Canadese zanger The

Weeknd en de Marokkaans-Nederlandse rapper Lijpe (allemaal 3%, zie tabel B1.2 in de bijlage).

Ook van alle gekozen andere helden of beroemdheden is de overgrote meerderheid muzikant (78%; vgl. Duits & Van Romondt-Vis, 2009). Daarnaast noemen jongeren diverse acteurs (9%), sociale media-influencers (9%) en overige tv-bekendheden (4%; niet in tabel).

3.3 Kenmerken gekozen (sport)helden

Voetballers meest genoemde sporthelden

In totaal noemen respondenten sporthelden uit achttien verschillende sporten (en één onbekend; zie tabel B1.3 in de bijlage). Verreweg de meest genoemde sporthelden zijn voetballers (58%), gevolgd door vechtsporters (13%) en tennissers (7%, tabel 3.4).

Dit komt deels overeen met de meest gemediatiseerde en gevolgde sporten onder Nederlandse jongeren: voetbal, Formule 1 en tennis (Nederlandse Sportraad, 2023; Melman et al., 2024).¹⁴ Vechtsport was in het onderzoek van Melman et al. (2024) geen sport die respondenten konden kiezen, maar kickboksen bleek wel een vaak genoemde 'andere sport'.

Tabel 3.4

Meest voorkomende beoefende sport van gekozen sporthelden

(in procenten, gewogen naar gender; n=173 ongewogen)

Sport	%
1. Voetbal	58
2. Vechtsport	13
3. Tennis	7
4. Formule 1	6
5. Wielrennen	3

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Opvallend is dat de bevroegde groep grootstedelijke jongeren geen enkele darter noemt, terwijl dit de op drie na meest gevolgde mediasport is onder Nederlandse jongeren (Melman et al, 2024). In de eerdere bevraging onder Amsterdamse en Tilburgse jongeren uit 1999 noemden respondenten darter Raymond van Barneveld na basketballer Michael Jordan het vaakst als sportheld (Elling, 2002).

Onze responsgroep van hoofdzakelijk Randstedelijke, etnisch diverse jongeren speelt waarschijnlijk een rol bij de relatief hoge positie van vechtsporters en de afwezigheid van darters onder de genoemde helden.

¹⁴ Voetbal en Formule 1 zijn verreweg de meest bekeken sporten onder alle leeftijdsgroepen. Onder de hele bevolking staan wielrennen en schaatsen op plaats drie en vier, maar deze sporten zijn vooral populair onder oudere leeftijdsgroepen.

Vrouwelijke respondenten kiezen minder vaak voetballers, vechtsporters en wielrenners dan mannen. Zij kiezen vaker tennissers en turners, en ze kiezen sporthelden uit meer verschillende sporten (zie tabel B1.4 in de bijlage).

Jongeren Van kleur en/of met een migratieachtergrond kiezen relatief vaak een sportheld uit de vechtsport. Dat sluit aan bij de populariteit van vechtsporten onder jongeren met een migratieachtergrond (Aydoğan & Elling, 2025).

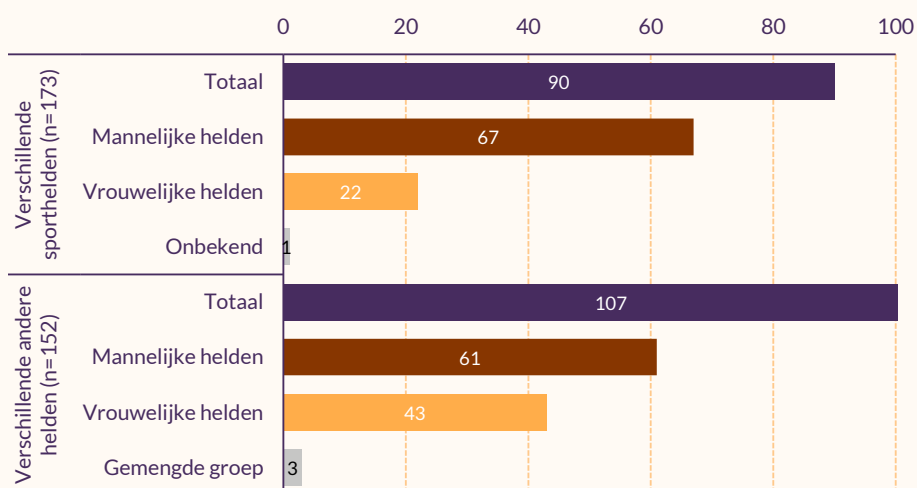
Meeste helden man, vooral sporthelden

De jongeren noemen meer verschillende mannelijke dan vrouwelijke helden (figuur 3.3). Onder de groep sporthelden is het aantal (n=22) en aandeel (25%) vrouwen bovendien kleiner dan onder de groep overige helden (n=43 en 40%).

Figuur 3.3

Totaal aantal verschillende mannelijke en vrouwelijke (sport)helden

(in aantallen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Mannen kiezen vrijwel uitsluitend mannelijke sporthelden

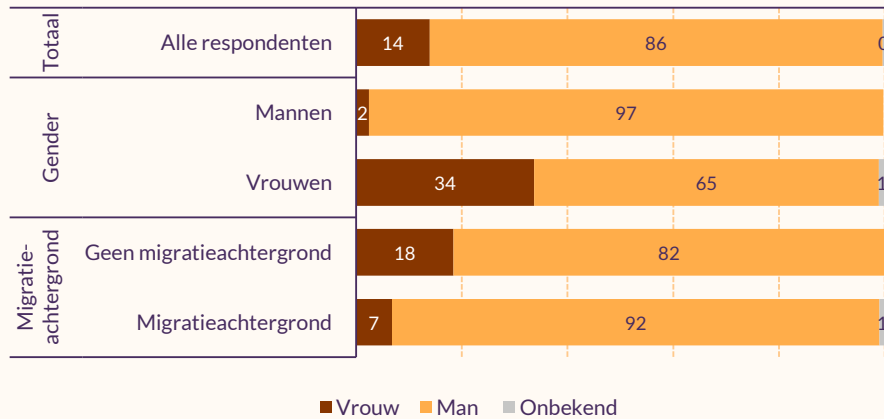
86 procent van alle gekozen sporthelden is een mannelijke sportheld (figuur 3.4). Dit is vergelijkbaar met de meting onder jongeren uit 1999 (toen 88%; Elling, 2002).

Mannen kiezen vrijwel alleen voor mannelijke helden (97%). Uitzonderingen waren Serena Williams (één keer) en fitnessster Annabel Lucinda (ook eenmaal, vanwege haar uiterlijk). Ook vrouwen kiezen vooral mannelijke sporthelden (65%). Vrouwelijke respondenten zonder migratieachtergrond noemen vaker een vrouwelijke sportheld dan vrouwen met een migratieachtergrond.

Figuur 3.4

Gender gekozen sporthelden, naar gender en migratieachtergrond respondenten

(in procenten, gewogen naar gender; n=173 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Zowel mannelijke als vrouwelijke sporthelden vooral uit voetbal

Het merendeel van de genoemde mannelijke sporthelden (n=67) doet of deed aan traditionele ‘mannensporten’, zoals voetbal (63%), vechtsporten (15%) en Formule 1 (7%).

De takken van sport van de genoemde vrouwelijke sporthelden (n=22) lopen meer uiteen. Toch is voetbal ook de sport waaruit respondenten de meeste verschillende (Nederlandse) vrouwelijke sporthelden noemen (23%: Lieke Martens, Vivianne Miedema, Daniëlle van de Donk, Esmee Brugts).

Dit is een opvallend verschil met de meting uit 1999, toen respondenten geen enkele voetbalster noemden. De sterk toegenomen media-aandacht sinds de Oranjeleeuwinnen in 2017 in eigen land Europees kampioen werden en daarna succesvol bleven, is een verklaring voor deze opkomst van vrouwelijke voetbalhelden (vgl. ook Van der Roest et al., 2022).

Andere genoemde vrouwelijke sporthelden beoefenen diverse traditionele vrouwensporten of meer genderneutrale (team)sporten, zoals turnen, kunstschaatsen, tennis, hockey en volleybal (zie ook Elling & Van Ginneken, 2016).

Meeste sporthelden niet Nederlands

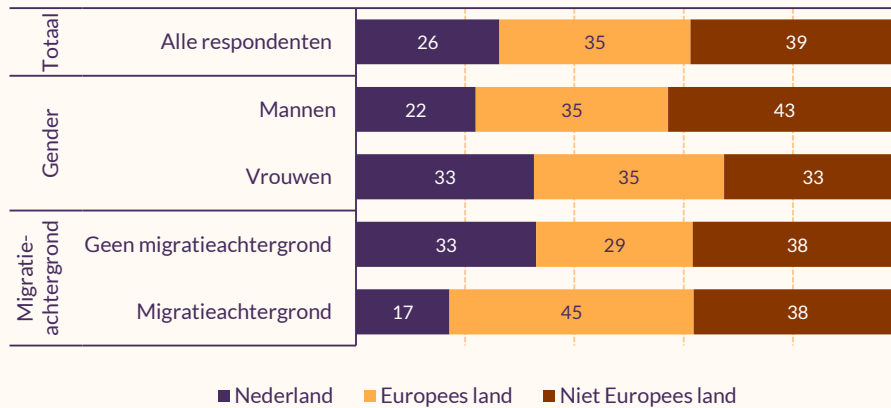
De data laten zien dat de wereld van topsport, sportmedia en fans sterk geglobaliseerd is en dat nationale sporthelden hierin geen hoofdrol spelen. De meeste gekozen sporthelden komen namelijk uit een niet-Europees land (39%) of uit andere Europese landen (35%; figuur 3.5). Een kwart is Nederlands (26%). Vooral jongeren met een migratieachtergrond noemen Europese (45%) en niet Europese sporthelden (38%).

Ook jongeren zonder migratieachtergrond kiezen vaker een niet-Europese sportheld (38%) dan een Nederlandse (33%). Jongeren met een migratieachtergrond noemen beduidend minder vaak Nederlandse helden (17%). Vrouwen (33%) kiezen vaker een Nederlandse sportheld dan mannen (22%), en minder vaak een niet-Europese sportheld (33% vs. 43%).

Figuur 3.5

Herkomst van de gekozen sporthelden, naar gender en migratieachtergrond respondenten

(in procenten, gewogen naar gender; n=173 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

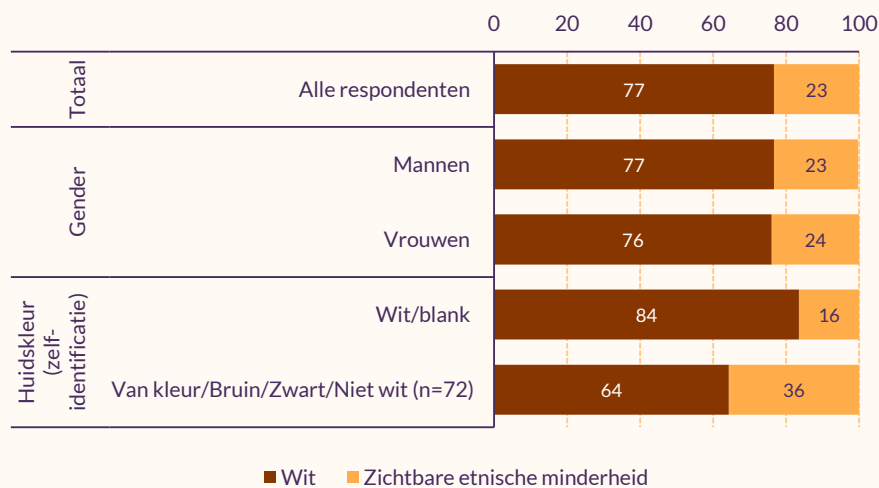
Meeste sporthelden zijn Wit

Het merendeel van de gekozen sporthelden behoort tot de Witte etnische meerderheid (77%, figuur 3.6). Dit aandeel Witte helden is gelijk onder mannelijke en vrouwelijke respondenten. Witte jongeren kiezen vaker een Witte sportheld (84%) dan jongeren Van kleur (64%).

Figuur 3.6

Huidskleur van de gekozen sportheld, naar gender en huidskleur respondenten

(in procenten, gewogen naar gender; n=173 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Cross-over-keuzes naar huidskleur (vgl. Elling, 2002) komen bij jongeren Van kleur vaker voor dan bij Witte jongeren. Jongeren Van kleur kiezen vaker voor een Witte held dan Witte jongeren voor een sportheld die tot een zichtbare etnische minderheid behoort.

Eerder noemden we al dat de keuze voor de Zwarte Simone Biles door voornamelijk Witte vrouwen hierop een opvallende uitzondering is. Vergelijkbaar daarmee kozen in de studie uit 1999 vooral Witte jongeren voor de Surinaams-Nederlandse voetballer Edgar Davids (Elling, 2002).

Andere (muziek)helden vaker vrouw/Amerikaans en minder ‘Wit’

Het aandeel vrouwen (40%) bij de genoemde andere (muziek)helden (figuur 3.7) is groter dan onder sporthelden (14%; figuur 3.6). Maar ook hier kiezen respondenten vaker mannen dan vrouwen.

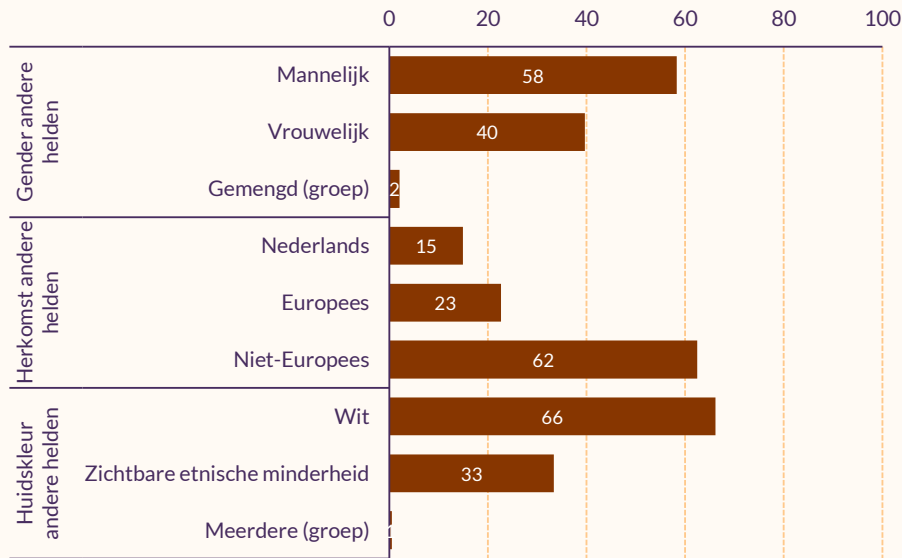
Het aandeel Nederlandse (muziek)helden is nog wat lager dan onder de sporthelden (15% vs. 26%), en de oververtegenwoordiging van niet-Europese (voornamelijk Noord-Amerikaanse) (muziek)helden is nog groter dan bij sporthelden. Dat is mogelijk mede te verklaren doordat internationale sportwedstrijden meer gebaseerd zijn op nationale vertegenwoordiging en sporthelden .

Ook het aandeel gekozen (muziek)helden dat tot een zichtbare etnische minderheid behoort, ligt iets hoger dan bij sporthelden. Met 33 procent komt het overeen met het aandeel jongeren Van kleur in de responsgroep (31%).

Figuur 3.7

Kenmerken andere helden

(in procenten, n=146)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

3.4 Betekenis en invloed van sporthelden

Sporthelden vooral gevolgd via sociale media

De meeste jongeren volgen hun sportheld via sociale media (82%, figuur 3.8). Dit sluit aan bij onderzoek van Melman et al. (2024), waaruit blijkt dat sociale media voor jongeren (16-19 jaar) het populairste medium zijn om topsport te volgen. Voor de hele Nederlandse bevolking is dit de televisie (zie ook Nederlandse Sportraad, 2023).

Het sociale-mediaplatform dat onze respondenten het meest gebruiken om hun sportheld(en) te volgen, is Instagram (73%), gevolgd door TikTok (42%) en YouTube (41%, niet in figuur).

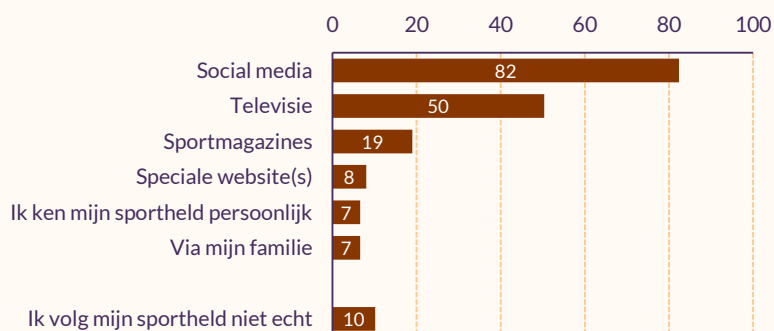
Sociale media de mogelijkheid bieden voor een grotere variatie en diversiteit aan eigen sporthelden, ook als die weinig zichtbaarheid krijgen via traditionele media als televisie. Toch blijken jongeren behoorlijk eensgezind en uniform in hun sportheldkeuze.

Naast sociale media volgen veel jongeren hun sportheld via de televisie (50%) en in minder mate via sportmagazines (19%). Een op de tien jongeren met een sportheld geeft aan deze niet echt te volgen.

Figuur 3.8

Manier van volgen van sportheld

(in procenten, gewogen naar gender; n=111 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Keuze sportheld: de beste en inspirerend

Bij de open vraag naar hun sporthelden konden jongeren in eigen woorden aangeven waarom ze hun helden kozen. Vergelijkbaar met de studie uit 1999 geven ze als belangrijkste reden dat ze een goede of 'de beste' sporter/voetballer zijn (figuur 3.9). Daarna volgen minder sportspecifieke redenen, zoals inspiratie en persoonlijkheid.

Figuur 3.9

Meest genoemde antwoorden op: Wat trekt aan in je sportheld?*

(in procenten, gewogen naar gender; n=173 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Codering op basis van thematische analyse van de open antwoorden. Meerdere antwoorden/coderingen mogelijk. Daardoor komt het totaal uit op meer dan 100 procent.

De meest gekozen helden Ronaldo en Messi roemen jongeren vooral vanwege hun goede voetbalkwaliteiten. Daarnaast noemen ze bij Ronaldo zijn persoonlijkheid en harde werken meerdere keren (zie kader). Bij vechtsporters Badr Hari en Mike Tyson verwijzen ze vaker naar hun doorzettingsvermogen en kracht.

Voorbeelden van antwoorden op de open vraag: 'Wat trekt je aan in je sportheld?' (n=173)

Ronaldo:

- 'Hij werkt hard en kan heel goed voetballen.'
- 'Ronaldo is mijn idool omdat ik van voetbal houd en hij de grootste voetballer aller tijden is.'
- 'Zijn volhardendheid en voetball skills.'
- 'Wat mij in hem aantrekt zijn zijn voetbalvaardigheden, zijn stijl, ik hou echt van zijn uniform. Ik droom ervan net als hij te zijn.'
- 'He is very inspirational coming from a poor life and being able to have anything he wants. He works hard and he is very talented'

Messi:

- 'Beste voetballer aller tijden. Hij laat niet alles zien, wat voor werk hij verricht of stoere praatjes te verrichten, maar laat zijn voeten spreken op het veld.'
- 'En iyi futbolcu bence.'
- 'Het is de beste voetballer ter wereld en dat wil ik ook worden.'
- 'Zijn voetbalintelligentie, z'n spel, persoonlijkheid. Liefde voor het spelletje.'

Max Verstappen:

- 'Top coureur hij is vriendelijk en de Nederlandse trots.'
- 'Zijn motivatie en zijn streven om alles te winnen. Hij geeft niet op, ook al is het soms wat moeilijker.'

Frenkie de Jong:

- 'Het is een goede sterke verdediger en zelf verdedig ik ook dus ik kan veel van hem leren.'
- 'Heel mooi voetbal en voetbalt voor mijn favoriete club en heeft ook bij Ajax gespeeld.'

Badr Hari:

- 'Zijn kracht en doorzettingsvermogen'
- 'Strijder en doorzetter.'

Simone Biles:

- 'Ze is de beste turnster ooit. Ze is super sterk.'
- 'Na een moeilijke periode toch terugkomen.'

Rafael Nadal:

- 'Es un deportista con mucho talento y le pone mucho esfuerzo en cada partido y entrenamiento que hace,'

Rico Verhoeven:

- 'Zijn mentaliteit en karakter.'

Lieke Martens:

- 'Goede voetbalster en goede personaliteit.'

Johan Crujff:

- 'De beste voetballer die Nederland ooit heeft gehad. Een nieuwe manier van voetbal ontwikkeld.'

Over de alleen door vrouwen genoemde turnster Biles geven respondenten uiteenlopende redenen, waaronder haar doorzettingsvermogen en talent, en dat ze 'altijd zichzelf' is. De keuze voor Serena Williams beargumenteren respondenten onder meer doordat ze een 'sterke vrouw' is en goed in tennis.

Prestaties, karakter en gedrag belangrijke kenmerken

De antwoorden op de open vraag waarom jongeren voor hun sportheld kiezen, komen overeen met de uitkomsten van de meerkeuzevraag over hoe belangrijk ze verschillende aspecten van hun sportheld(en) vinden.

'Hoe iemand is in de sport is' (82%), sportprestaties (69%) en dat hun held zijn/haar eigen weg gaat (64%) vinden de jongeren het vaakst (heel) belangrijk (figuur 3.10). Ongeveer de helft vindt ook de aspecten 'wat iemand doet naast de sport', 'vanuit niets het hoogste bereiken' en 'speelt bij mijn favoriete club' belangrijk.

Deze bevindingen sluiten aan bij eerder onderzoek in binnen- en buitenland naar de keuze voor sporthelden waaruit bleek dat zowel uitzonderlijke sportprestaties als het karakter en gedrag in en buiten de sport belangrijke aspecten zijn (Elling et al, 2005; Parry, 2009).

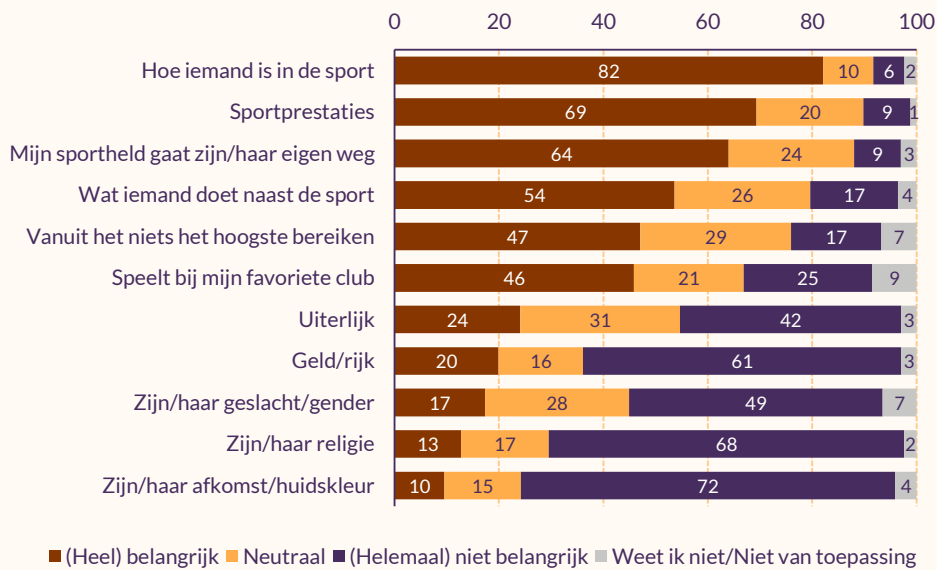
Sociale identificatie volgens meeste jongeren niet belangrijk

Daarentegen geeft het merendeel van de jongeren aan dat uiterlijk, geld, gender, religie, afkomst en huidskleur van hun sportheld voor hen (helemaal) niet belangrijk zijn.

Figuur 3.10

Wat maakt iemand een sportheld? Belang van diverse aspecten van hun sportheld voor jongeren

(in procenten, gewogen naar gender, n=111 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Er zijn wel enkele verschillen tussen jongeren in het onderschreven belang van sociale identificaties met hun sportheld.

● **Naar huidskleur en migratieachtergrond**

Zo vinden jongeren Van kleur en jongeren met een migratieachtergrond het geslacht/gender van hun sportheld relatief vaak belangrijk (resp. 32% en 25%). Hetzelfde geldt voor de afkomst/huidskleur en religie van sporthelden. Jongeren met een migratieachtergrond en/of Van kleur vinden die relatief vaak belangrijk (allemaal 19%) en vooral minder vaak niet belangrijk (51-56%).

Deze uitkomsten suggereren dat jongeren uit etnische minderheidsgroepen zich er bewuster van zijn dat sociale identificatie een rol speelt bij hun sportheldkeuze dan Witte jongeren zonder migratieachtergrond. Onder die laatste groep gelden vergelijkbare patronen van etnische (dis)identificatie, maar de identificaties van de Witte etnische meerderheid zijn impliciet en onbewuster, omdat ze vanzelfsprekend en normatief zijn in een Witte samenleving (Essed & Trienekes, 2008; Wekker, 2020).

● **Naar geslacht/gender**

Opvallend is dat vrouwen nog wat vaker dan mannen aangeven dat het geslacht/gender van hun sportheld er niet toe doet, en dat ze dit even vaak belangrijk vinden. Dit bevestigt de bevindingen dat mannelijke sporthelden de norm zijn, ook voor vrouwen.

Een deel van de vrouwen lijkt wel bewuster te kiezen voor een vrouwelijke sportheld (in hun sport). Aangezien mannen vrijwel uitsluitend mannelijke helden kiezen, maar de meerderheid stelt dat geslacht er niet toe doet, blijkt ook de identificatie met mannelijkheid impliciet. Slechts enkele jongeren lijken zich ervan bewust dat ze geen vrouwelijke helden (zouden kunnen) kiezen. Deze uitkomsten bevestigen de opvallende keuze van premier Schoof als Witte man voor de (Zwarte) atlete Sifan Hassan.

Overige aspecten: een ‘goed persoon’ zijn

De meerderheid van de respondenten benoemt geen aanvullende aspecten die ze belangrijk vinden. Bij de respondenten die dat wel doen, komen vooral persoonlijkheidskenmerken terug. Zoals ‘een goed persoon’, ‘niet te ver van de realiteit afstaan’, ‘aardigheid’ en ‘zichzelf blijven’.

Ook noemen ze vaak prosociale aspecten, dus hoe sporthelden zich gedragen tegenover andere sporters en de mate van sportiviteit, respect en loyaliteit. Een aantal respondenten noemt sportprestaties en kwaliteiten van de helden, zoals ‘kracht en ontwikkeling’, ‘het bereik’, ‘doorzetten’, ‘goed zijn en eerlijk spelen’ en ‘ambitie’.

Twee respondenten noemen religie (‘praktiserend op geloof’). Enkelens noemen sociaalmaatschappelijke aspecten, zoals ‘feminisme en antiracistisch’ over Serena Williams en ‘dat hij vegan is’ over Lewis Hamilton.

Ervaren nationale verbondenheid door sporthelden is beperkt

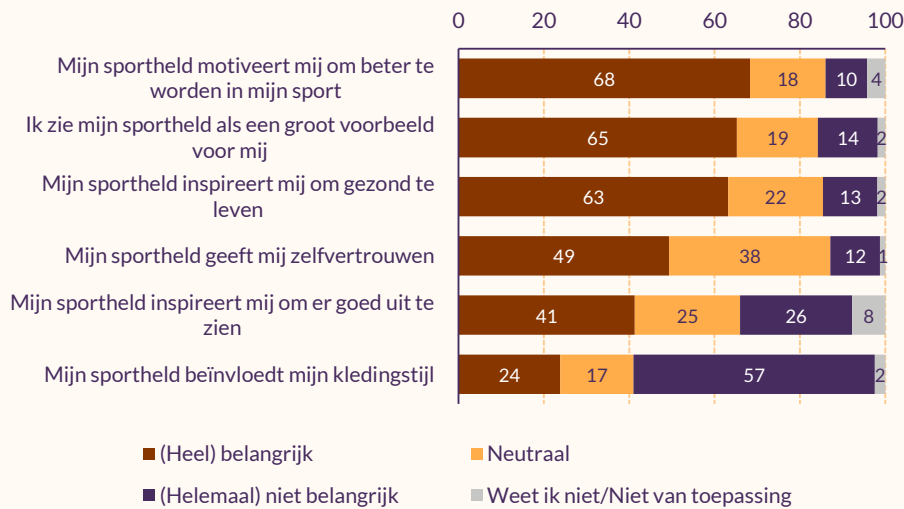
Sporthelden kunnen voor jongeren op verschillende manieren bijdragen aan gevoelens van verbondenheid en ergens bij horen (Van Bottenburg et al, 2012).

Vier op de tien jongeren (42%) die minimaal één sportheld hebben gekozen, voelen zich (erg) verbonden met hun sportheld (figuur 3.11). Even veel jongeren voelen zich door hun sportheld meer verbonden met hun favoriete sportteam (44%; voornamelijk voetbal, mannen vaker dan vrouwen) of met andere fans van de sportheld (43%).

Figuur 3.11

Ervaren sociale verbondenheid van jongeren door sporthelden

(in procenten, gewogen naar gender; n=111 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023

Voorals de verbinding met andere fans benoemen jongeren met een migratieachtergrond vaker (58%) dan jongeren zonder migratieachtergrond (34%). Dat hangt mogelijk samen met een sterkere identificatie met bepaalde sociale groepen onder jongeren met een migratieachtergrond (zoals vechtsporters met een migratieachtergrond).

Invloed op geografische vormen van verbondenheid door hun sportheld benoemen jongeren iets minder vaak. Toch onderschrijft bijna een op de drie jongeren met een sportheld (29%) dat ze zich daardoor sterker verbonden voelen met Nederland. En een op de vijf jongeren (22%) zegt zich sterker verbonden te voelen met hun stad/woonplaats door hun sportheld.

Enkele voorbeelden van ervaren nationale verbondenheid en trots in de antwoorden op de open vraag naar het waarom van de keuze voor hun sportheld zijn:

- verwijzingen naar Max Verstappen als **'de Nederlandse trots'**;
- **'de beste voetballer die Nederland ooit heeft gehad'** over Johan Cruyff;
- **'Hij was de grootste judoka van Nederland'** over Anton Geesink;
- **'Hij heeft als enige Nederlander de giro gewonnen'** over Tom Dumoulin.

De relatief beperkte grotere nationale/lokale verbondenheid die jongeren ervaren door hun sporthelden, en het gegeven dat de meeste jongeren helemaal geen

sportheld noemen, ondersteunen niet de hoge beleidsverwachtingen hierover (Nederlandse Sportraad, 2023; Van der Roest et al., 2022).

Jongeren Van kleur meer lokaal dan nationaal verbonden door sporthelden

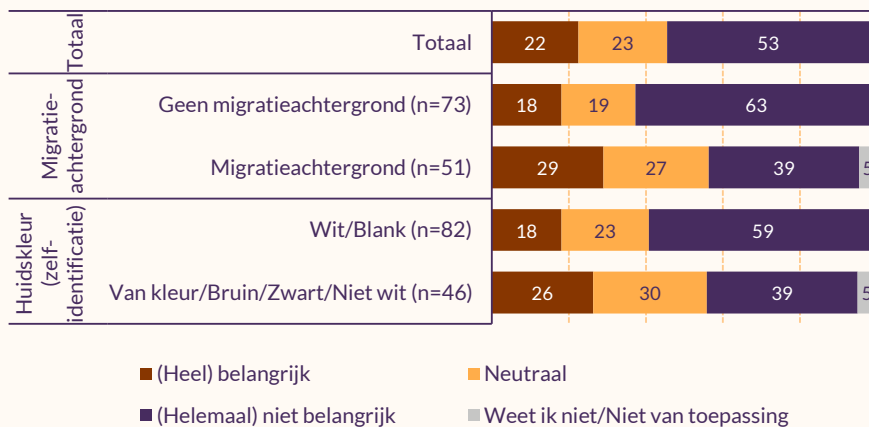
De verbinding met Nederland noemen jongeren met en zonder migratieachtergrond ongeveer even vaak (resp. 30% en 27%), en jongeren Van kleur iets minder vaak (22%; niet in figuur). Jongeren zonder migratieachtergrond (47%) geven vaker dan jongeren met een migratieachtergrond (32%) aan dat hun sportheld hun verbondenheid met Nederland niet sterker maakte.

Hoewel de aantallen klein zijn, lijkt er sprake van een interactie tussen gender en etniciteit: Witte mannen en vrouwen Van kleur benadrukken het belang van nationale verbondenheid door sporthelden het vaakst en mannen Van kleur het minst vaak.

Deze antwoorden zijn waarschijnlijk mede beïnvloed door een normatief denken over sporthelden als nationale helden (Parry, 2021). En door verschillen tussen etnische groepen in ervaren en toegeschreven verbondenheid met Nederland (Dagevos et al., 2022).

De invloed van sporthelden op lokale verbondenheid met hun stad/woonplaats is wat eenduidiger. Ongeacht gender benoemen jongeren met een migratieachtergrond en jongeren Van kleur relatief vaak het belang van lokale verbondenheid door hun sportheld (figuur 3.12).

Figuur 3.12
Ervaren verbondenheid met de stad/woonplaats door sportheld
 (in procenten, gewogen naar gender; n=111 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023

Dat onder jongeren Van kleur de verbondenheid met de stad groter is dan de nationale verbondenheid, sluit aan bij het concept van superdiverse steden,

waarmee vooral etnische minderheden zich sterker kunnen identificeren dan met het (Witte) land waarin ze wonen (vgl. Camelia et al., 2025; Crul et al., 2010; Day & Badoe, 2019).

Land van herkomst nauwelijks genoemd

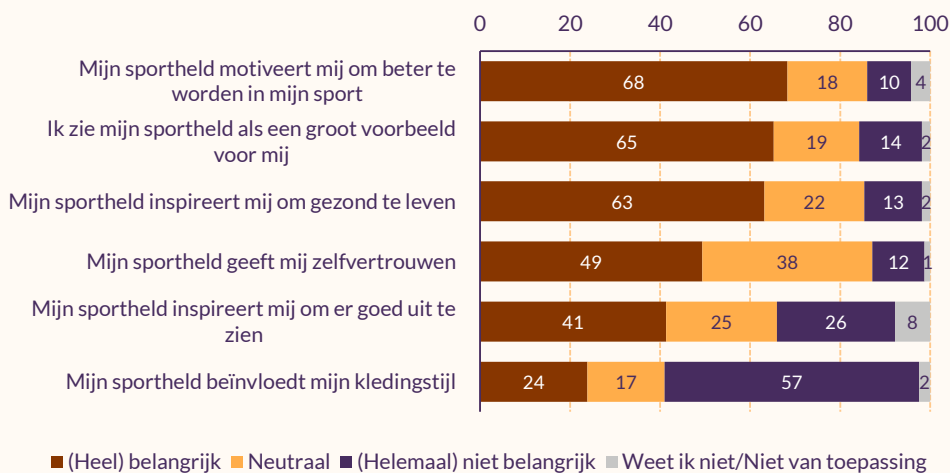
Opvallend is dat vrijwel geen van de respondenten de verbondenheid met het eigen land van herkomst (van hun ouders) benoemen. Bij de meting uit 1999 was dat wel het geval: veel jongeren van Turkse of Marokkaanse herkomst kozen voor voormalig professioneel voetballers en spelers van het Turkse (Hakan Sükür) respectievelijk Marokkaanse nationale team (Mustapha Hadji; Elling, 2002).¹⁵

Uitzondering was een verwijzing naar Faf de Klerk: **'Hij is een hele goed scrumhalf bij het Zuid-Afrikaanse rugbyteam'**. En enkele implicietere verwijzingen naar nationale verbondenheid door antwoorden in het Turks of Spaans, hoewel deze niet altijd over helden met dezelfde afkomst gaan. Zoals een toelichting in het Turks bij de keuze voor de Chinees-Amerikaanse vechtsporter/acteur Bruce Lee: **'Bruce Lee kendi ktegorusinde gelmis gecmis en iyi kung fu sporcusu'** [Bruce Lee is de beste kungfu-atleet ooit in zijn categorie].

Sporthelden als rolmodel: inspiratie en beïnvloeding

Naast ervaren verbondenheid kan een sportheld ook op andere manieren iets betekenen voor jongeren. Twee derde van de jongeren geeft aan dat hun sportheld hen motiveert om beter te worden in hun sport en een groot voorbeeld voor hen is (figuur 3.13). Hun sportheld inspireert hen zowel in de sport als om gezond te leven of hun eigen weg te gaan.

Figuur 3.13
Mate van invloed van sportheld op eigen leefstijl jongeren
 (in procenten, gewogen naar gender; n=111 ongewogen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

¹⁵ Sükür (tiende plaats meest genoemde helden) en Hadji (plaats twaalf) werden destijds vrijwel uitsluitend door jongeren met een migratieachtergrond gekozen.

Bijna de helft van de jongeren onderschrijft daarnaast dat hun sportheld ze zelfvertrouwen geeft. Dit komt mogelijk overeen met het eerder benoemde aspect dat sporthelden hun eigen weg gaan: hierin kunnen ze hun fans inspireren en zelfvertrouwen geven dat ze ook veel kunnen bereiken (in de sport).

Ook stellen vier op de tien jongeren dat hun sportheld hen stimuleert om er goed uit te zien en ervaart een kwart (vrouwen iets vaker dan mannen) dat hun sportheld hun kledingstijl beïnvloedt.

Voorbeeldcitaten over rolmodellen en inspiratie bij de open vraag: 'Wat trekt je aan in je sportheld?' (n=173)

- 'Ik zit zelf ook op volleybal en Tessa Grubbs is een hele goede speler dus ze is een voorbeeld voor mij.'
- 'Zij doet aan rennen in de Olympische Spelen en iemand waar ik naar opkijk omdat ik zelf ook mee wil doen en train om te sporten bij de Olympische Spelen.' (over Lieke Klaver)
- 'Josine is voor mij een groot voorbeeld, omdat zij puur aan de top is gekomen door plezier te hebben en hiervoor te trainen.' (over Josine Koning)
- 'Hij is een moslim die vecht in de naam van Allah.' (over Muhammad Ali)
- 'Ze is voor het vrouwenvoetbal een groot idool.' (over Vivianne Miedema)
- 'Ik zie mijn moeder als powervrouw en nu wil ik op haar lijken en een even goeie moeder worden als mijn moeder.' (over 'Mijn moeder')
- 'Hij is een belangrijk persoon in ons geloof en hij is mijn voorbeeld en ik zou graag een goede moslim willen zijn en proberen het meest op hem te lijken.' (over 'Mijn profeet')

Inspiratie sportheld groot voor kleine groep

De resultaten ondersteunen enerzijds de aan sporthelden toebedeelde maatschappelijke betekenis als inspiratie en voorbeeld voor jongeren (Van Bottenburg et al., 2012; Van der Roest et al., 2022). Maar dat geldt vooral voor jongeren met een sportheld in relatie tot hun eigen sportgedrag en leefstijl.

Anderzijds roepen de resultaten dan ook de vraag op of de toegeschreven invloed van succesvolle topsporters op de groep jongeren als geheel wel zo groot is. De meerderheid van de jongeren noemt ten slotte geen sportheld. En het is maar de vraag in hoeverre topsporters deze groep kunnen inspireren in leefstijl en gedrag.

Conclusies

In dit slothoofdstuk formuleren we de belangrijkste conclusies van de online bevraging onder bijna vierhonderd grootstedelijke jongeren van 16-21 jaar over hun sporthelden en de relaties met sociale diversiteit, identificatie en verbondenheid.

4.1 Sterke homogeniteit in (super)diversiteit

De uitkomsten van de vragenlijst laten zien dat de gekozen sporthelden van Nederlandse grootstedelijke jongeren deels sterke homogene patronen laten zien (met elkaar overeenkomen), ondanks een grote diversiteit aan (etnische) achtergronden. Tegelijkertijd bestaat er veel variatie in de gekozen (sport)helden.

Duidelijke patronen

De helft van de bevroagde jongeren benoemt geen sportheld én geen andere held. Twee op de drie jongeren – meiden vaker dan jongens – noemen geen sportheld. Onder de gekozen sporthelden zijn mannelijke sporters (drie op de vier) en voetballers (zes op de tien) dominant, vooral onder mannelijke jongeren. De meest genoemde overige helden zijn muzikanten.

Ook in de keuze van specifieke sporthelden is sprake van opvallende homogeniteit: voetballers Ronaldo en Messi worden verreweg het vaakst genoemd. Beiden kiest zo'n 15 procent van de jongeren met een sportheld, terwijl de meeste andere sporthelden maar één tot enkele keren worden genoemd.

Ook de manier waarop jongeren hun sportheld volgen, is vrij eenduidig: acht op de tien jongeren doen dit via sociale media.

Grote variatie

Ondanks deze overeenkomsten is er ook sprake van grote variatie in gekozen sporthelden en overige helden. In totaal noemen de jongeren 87 verschillende sporthelden uit achttien verschillende sporten, en 107 overige helden, van wie niemand er echt boven uitsteekt. Vrouwen kiezen minder vaak een sportheld, maar de differentiatie onder gekozen sporthelden en sporten ligt hoger dan onder mannelijke respondenten.

Sporthelden als persoonlijke keuzes en gemediatiseerde merken

We zien dus een paradox van homogene, sterk vergelijkbare én tegelijkertijd zeer uiteenlopende keuzes van een (etnisch) superdiverse groep jongeren. Deze is mede te verklaren doordat sporthelden sterk gemediatiseerde en gecommercialiseerde 'producten' of 'merken' zijn van een mondiale topsport-/media-/bedrijfsleven-industrie (Kennedy & Hills, 2009; Whannel, 2002).

Deze sector is zowel in Nederland als wereldwijd gegroeid. Enerzijds zijn er veel meer succesvolle topsporters die op verschillende manieren aandacht krijgen en genereren via de (sociale) media (Nederlandse Sportraad, 2023). Anderzijds blijken traditionele sociaaleconomische machtsverhoudingen en waarden over topsport en helden – onder meer gerelateerd aan professioneel voetbal en mannelijkheid – nog erg dominant, ook in de nieuwe (sociale) sportmedia.

Jongeren maken hun eigen keuzes in sport, leefstijl en hun sportvoorbeelden, maar hun vrije keuze voor sporthelden blijkt duidelijk beïnvloed door de relatief homogene gecommmercialiseerde en gemediatiseerde beeldvorming. Er zijn veel nieuwe, hedendaagse sporthelden, zoals relatief veel vrouwelijke voetballers. Niettemin blijken de algemene patronen sterk vergelijkbaar met 25 jaar geleden (vgl. Elling, 2002).

4.2 Normatieve keuzes en impliciete identificaties

De resultaten over hoe jongeren zichzelf zien en met wie ze zich verbonden voelen, sluiten aan bij hun fase van identiteitsontwikkeling: wie ben ik en bij wie voel ik me thuis?

Sociale media als leefstijl

De (jeugd)groepen Gamers (vooral jongens) en TikTokers (vooral meiden) scoren het hoogst: ongeveer een kwart van de bevroegde grootstedelijke jongeren kan zich hiermee identificeren. Daarmee bevestigen ze de belangrijke invloed van sociale media op hun leven. Niet alleen als vorm van mediagebruik om bijvoorbeeld (sport)helden te volgen, maar als leefstijl.

Huidskleur als analytisch relevante zelfidentificatie

Op basis van de vraag naar identificatie op basis van huidskleur zien we een ongeveer even grote groep etnisch-geracialiseerde minderheden (31%) als op basis van de (CBS-)vraag naar geboortelands van de respondenten en hun ouders (38%).

Beide samengestelde variabelen (Wit/Van kleur en wel/geen migratieachtergrond) blijken analytisch van waarde. Al doet de tweedeling eigenlijk geen recht aan de zeer diverse termen waarmee de jongeren zich identificeren of waarvan ze zich juist distantiëren (bijv. Niet wit).

Door de huidskleurvraag kunnen we ook derdegeneratie-jongeren met een migratieachtergrond meenemen die op basis van hun huidskleur regelmatig als niet-Nederlands gezien worden. En huidskleur kan voor jongeren, naast land van herkomst, van belang zijn om zich met anderen – leeftijdsgenoten, (sport)helden – te (dis)identificeren (Day & Badoe, 2019).

Impliciete sociale identificatie met sporthelden

Vergeleken met de gevraagde expliciete identificaties met (jeugd)groepen en huidskleur blijken de patronen van sociale identificaties met sporthelden vooral impliciet.

De meerderheid van de jongeren geeft aan dat sociaal-demografische kenmerken als geslacht en etnische achtergrond van gekozen sporthelden voor hen niet belangrijk zijn voor hun keuze. Toch blijkt vooral geslacht/gender van de gekozen sporthelden sterk bepalend, met name voor de keuze van jongens: zij kiezen bijna uitsluitend mannelijke helden. En ondanks het enorme aanbod aan hedendaagse (inter)nationale vrouwelijke sporthelden, inclusief vrouwelijke voetbalprofs, kiezen ook de meeste meiden een mannelijke sportheld.

De resultaten bevestigen hiermee de voortgaande impliciete dominante norm van sporthelden als mannelijk en het (onbewuste) belang van sport(helden) voor identificatie met mannelijkheid onder jongens (vgl. Elling, 2002; Parry, 2021).

Etnische minderheden benoemen wat vaker dan de Witte etnische meerderheid dat afkomst/huidskleur van sporthelden voor hen meeweegt in hun keuze voor een sportheld (vgl. Vorm, 2024). Zij blijken daarmee minder 'kleurenblind' dan de Witte etnische meerderheid, voor wie hun etnische identificatie veelal impliciet is en verbonden met 'Wit privilege' (Wekker, 2020).

Cross-over-keuzes

De uitkomsten laten ook diverse *cross-over*-keuzes zien, zoals de vooral door Witte meiden gekozen Zwarte turnster Simone Biles, vergelijkbaar met Edgar Davids in de studie onder jongeren in 1999.

Dergelijke keuzes laten zien dat ervaren sociale identificatie en verbondenheid met sporthelden op basis van veel verschillende zaken vorm kan krijgen. Het beoefenen van dezelfde tak van sport als de respondent lijkt daarin mede van belang (zoals ook bij marathonloper Dick Schoof voor Sifan Hassan), hoewel de respondenten ook dit aspect weinig expliciet benoemen. En *cross-over*-keuzes van Witte mannen voor (Zwarte) sportvrouwen zeldzaam lijken.

Tussen persoonlijke identificaties en sociale privileges

In welke sport- of muziekhelden jongeren zich herkennen of wie voor hen een voorbeeld is in prestatie, gedrag of uiterlijk, spiegelt voor jongeren hoe zij graag willen (kunnen) zijn. Tegelijkertijd spiegelen gemediatiseerde (sport)helden veelal bepaalde dominante maatschappelijke waarden, die grotendeels vergelijkbaar zijn in veel westerse samenlevingen en verbonden zijn met mannelijkheid, witheid en heteroseksualiteit als geprivilegieerde normen.

4.3 Persoonlijke inspiratie en hybride verbondenheid

Topsporters als persoonlijk voorbeeld

Het bieden van inspiratie, het vervullen van een voorbeeldfunctie voor met name jeugd en het versterken van nationale verbondenheid en trots worden gezien als belangrijke redenen voor de Nederlandse overheid om (meer) te investeren in topsport. En om zo veel mogelijk medailles te halen (Top10-ambitie; Nederlandse Sportraad, 2023; Van Bottenburg et al., 2012). Met projecten als Sporthelden op school wordt ook ingezet op het versterken van de maatschappelijke impact.

De resultaten laten zien dat jongeren deze toegeschreven betekenissen van (Nederlandse) topsporters met internationaal aansprekende resultaten deels ook zo beleven. Twee op de drie grootstedelijke jongeren met een sportheld zien deze als een groot voorbeeld dat hen motiveert om beter te worden in hun sport en inspireert om onder meer gezonder te leven.

Deze inspirerende voorbeeldrol van sporthelden erkennen jongeren mét een sportheld breed, ongeacht gender of migratieachtergrond/etniciteit. Maar omdat twee derde van de bevroagde jongeren geen sportheld benoemt, gaat het eerder om een belangrijke persoonlijke betekenis voor (sportende) jongeren dan om een brede maatschappelijke impact voor alle jongeren.¹⁶

Beperkte ervaren verbondenheid met land en stad

In mindere mate voelen jongeren zich door hun sportheld ook meer verbonden met Nederland. Dat geldt voor drie op de tien jongeren met een sportheld en voor een op de tien van de hele groep grootstedelijke, multi-etnische jongeren.

Witte jongeren benoemen nationale verbondenheid door hun sportheld wat vaker dan stedelijke verbondenheid, terwijl dat onder jongeren Van kleur andersom is. Dat laatste sluit aan bij de grotere etnische diversiteit in grote steden, waar jongeren Van kleur veelal minder 'de ander' zijn dan in de Witte Nederlandse samenleving als geheel (Dagevos et al., 2022; Essed & Trienekes, 2008; Day & Badoe, 2019).

Persoonlijke verbondenheid via sociale media

Meer dan aan geografische vormen van verbondenheid dragen sporthelden voor jongeren bij aan andere vormen van individuele (de sportheld zelf) en interpersoonlijke verbondenheid (hun club en/of andere fans).

¹⁶ In de studie uit 1999 gaven meer jongeren aan een sportheld te hebben, wellicht mede doordat de leeftijdsgroep destijds jonger was (14-20 jaar, gemiddeld 16 jaar). Jongere kinderen benoemen mogelijk vaker dat ze een sportheld hebben, maar de daadwerkelijke inspiratie- en identificatiekracht is bij jongere kinderen waarschijnlijk minder groot. Over de daadwerkelijke impact van mede door de overheid gefinancierde projecten als [Sporthelden op school](#) op het beweeg- en sportgedrag van kinderen lijken de verwachtingen dan ook te hoog gespannen.

De verdere commercialisering en mondialisering van de topsport, en vooral de sterke groei van sociale media, vraagt dan ook om een minder nationalistische beleidsblik op de betekenis van sporthelden, zeker voor grootstedelijke jongeren.

De traditionele media zijn nog sterk gericht op het volgen van succesvolle nationale topsporters op internationale sportevenementen zoals de Olympische Spelen. Maar jongeren creëren hun eigen (inter)individuele verbondenheid met sportheld(en), vooral via sociale media. En veel meer dan vroeger kunnen topsporters wereldwijd door zelfpromotie via eigen sociale-mediakanalen bijdragen aan idoolvorming.

De (stille) kracht van sporthelden

De enorme diversiteit aan hedendaagse (sport)helden biedt grootstedelijke jongeren met uiteenlopende etnische achtergronden tal van identificatie- en inspiratiemogelijkheden om 'hun eigen weg' te gaan (Duits & Van Romondt-Vis, 2009; Day & Badoe, 2019). Toch laat ons onderzoek vooral ook zien dat de keuzes van jongeren veelal minder vrij, persoonlijk en sociaal neutraal zijn dan ze zelf ervaren.

De meeste jongeren stellen dat gender, afkomst en religie van hun sportheld niet uitmaken, maar dat het gaat om inspiratie en identificatie vanwege sportprestaties, inzet en hun eigen weg gaan. Maar de resultaten laten naast grote variatie en *cross-over*-keuzes ook duidelijke patronen van impliciete en normatieve (dis)identificaties zien.

Het volgen van 'eigen' sporthelden kan jongeren de bevestiging geven dat je ook als Zwarte man of moslimvrouw succesvol kunt zijn en (inter)nationaal respect en lof voor je prestaties en als mens kunt krijgen. De prestaties van 'onze' multi-etnische Nederlandse voetbalteams en van Sifan Hassan kunnen hoop geven voor een gelijkwaardiger samenleving, al kunnen ze deze niet realiseren.

Deze beloftes van topsport en nationale sporthelden weerspiegelen naast individuele mogelijkheden ongeacht achtergrond, uiteindelijk mede de stille 'kracht van sport' in de bestending van maatschappelijke ongelijkheid.

PARIS 2024

Bronnen

Andrews, D. L. & Jackson, S. J. (Eds.) (2001) *Sport Stars: The Cultural Politics of Sporting Celebrity*. Routledge.

Aydoğ̃an, G., & Elling, A. (2025). *Familyvibes in de dojo: ervaringen van vechtsportschoolhouders en -trainers met een migratieachtergrond*. Mulier Instituut.

Camelia, L., Elling, A., Anselma, M., & Van Sterkenburg, J. (2025, nog te verschijnen). *Telling stories about sport heroes: Conceptualizing the role of alternative stories in the negotiations of belonging in Dutch cities*.

CBS (2016). *Wie zijn de derde generatie?* <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/47/wie-zijn-de-derde-generatie>

CBS (2023). *Hoeveel inwoners hebben een herkomst buiten Nederland?* <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-inwoners-hebben-een-herkomst-buiten-nederland>

Crul, M., Schneider, J., & Lelie, F. (2013) *Superdiversity – A new perspective on integration*. VU University press.

Dagevos, J., De Voogd-Hamelink, M., & Damen, R. (2022) *Gevestigd, maar niet thuis. Eerste bevindingen uit de Survey integratie migranten (SIM2020)*. Sociaal en Cultureel Planbureau.

Day, E. (2015, 29 juli) #BlackLivesMatter: the birth of a new civil rights movement. *The Guardian*.

Day, M., & Badoe, M. (2019). *Geboren en getogen. Onderzoek naar de identiteitsbeleving en gevoelens van binding van jongeren met een migratieachtergrond*. Kennisplatform Integratie en Samenleving.

Nederlandse Sportraad (2023). *Topsport en media. Analyse ontwikkelingen en voorstellingen van de toekomst*.

Derks, M. (2017) Sport in (post)koloniaal perspectief. *De Sportwereld*, 82/83, 4-10.

Duits, L., & Van Romondt Vis, P. (2009). Girls make sense: Girls, celebrities and identities. *European Journal of Cultural Studies*, 12(1), 41-58.

Elling, A. (2002). 'Ze zijn er (niet) voor gebouwd'. *In- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit* [Proefschrift]. Arko Sports Media/Mulier Instituut.

Elling, A., & Van Ginneken, Z. J. M. S. (2016). *Sekse(on)gelijkheid in de sport. Een inventariserende studie naar deelname en waardering*. Mulier Instituut.

Elling, A., & Luijt, R. (2009). Different Shades of Orange? Media Representations of Dutch Women Medallists. In P. Markula (Red.), *Olympic Women and the Media: International Perspectives* (pp. 132-149). Macmillan.

Elling, A., & Knoppers, A. (2005). Sport, gender and ethnicity: Practices of symbolic in/exclusion. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(3), 257-268.

Essed, P., & Trienekens, S. (2008). 'Who wants to feel white?' Race, Dutch culture and contested identities. *Ethnic and Racial Studies*, 31(1), 52-72.

Gemeente Amsterdam (2013). *Hyperdiversiteit en gevoel van maatschappelijke verbondenheid*.

Haverkamp, A. (2019). *Biografieën in beweging. Een cultuurhistorische analyse van levensverhalen van Nederlandse topsporters* [Proefschrift]. Uitgeverij Verloren.

Ipsos (2023). *Nationaal sportonderzoek 2023. Veldwerkverslag voor Mulier Instituut*.

Kennedy, E., & Hills, L. (2009). *Sport, Media and Society*. Berg.

Knoppers, A., & Elling, A. (2001). *Gender, etniciteit en de sportmedia: selectie en interpretatie*. NOC*NSF.

Nduwanje, O. (2021, 7 december). Waarom veel mensen Zwart met een hoofdletter schrijven (en wit niet). *OneWorld*.

Nobis, T., & Lazaridou, F. (2022). Racist Stacking in Professional Soccer in Germany. *International Review for the Sociology of Sport*, 58(1), 23-42.

Makinde, O. (2021). *Investigation of positional segregation in Dutch football caused by racial bias on black ethnic minorities* [Masterthesis]. Vrije Universiteit Amsterdam/Mulier Instituut.

Melman, M., Out, K., & Balk, L. (2024). *Volggedrag van topsport: een onderzoek naar volggedrag en waardering van topsport*. Mulier Instituut.

Ministerie van VWS, NOC*NSF & VSG (2023) *Strategisch kader topsport 2032*.

Parry, K. (2021). The formation of heroes and the myth of national identity. *Sport in Society*, 24(6), 886-903.

Spaaij, R. (2014) *Samen spelen, samenleven? De sociale betekenis van sport in tijden van superdiversiteit* [Inaugurele rede]. Arko Sports Media.

Tan, H. (2000) *Het Surinaams legioen. Surinaamse voetballers in de eredivisie 1954-2000*. Conserve.

Van Bottenburg, M., Elling, A., Hover, P., Brinkhof, S., & Romijn, D. (2012). *De maatschappelijke betekenis van topsport. Literatuurstudie in opdracht van het Ministerie van VWS*. Arko Sports Media.

Van Campenhout, G., & Van Houtum, H. (2021). 'I Am German When We Win, but I Am an Immigrant When We Lose'. Theorising on the Deservedness of Migrants in International Football, Using the Case of Mesut Özil. *Sport in Society*, 24(11), 1924–1940.

Vande Berg, L. R. (1998). The sport hero meets celebrityhood. In L. Wenner (Red.), *Mediasport* (pp. 135-153). Routledge.

Van der Roest, J., Dopheide, M., Balk, L., Elling, A., & De Bosscher, V. (2022). *Maatschappelijke waarde van de Nederlandse topsport*. Universiteit Utrecht/Mulier Instituut/Vrije Universiteit Brussel.

Van Driel, M., & Volkers, J. (2016, 6 augustus) Medaillefabriek. Het succes van de Nederlandse vrouwen op de Spelen verklaard. *De Volkskrant*, katern 'Emancipatie? Waarom de man achterblijft' (pp. 6-7).

Van Sterkenburg, J., & Spaaij, R. (2015). Mediated football: Representations and audience receptions of race/ethnicity, gender and nation. *Soccer & Society* 16(5&6), 593–603.

Vissers, W., & Onkenhout, P. (2011). *De canon van het Nederlandse voetbal*. Vesper.

Vorm, N. M. (2024). 'Holland no abi tifi maar ai beti' (Holland has no teeth, but she does bite): Sport heroes and the sense of belonging of young adult sports participants with a Surinamese and Dutch Caribbean background in the Netherlands [Internship thesis]. Vrije Universiteit Amsterdam.

Wekker, G. (2020, 2^e ed.) *Witte onschuld. Paradoxen van kolonialisme en ras*. Amsterdam University Press/Walburg.

Whannel, G. (2002). *Media Sport Stars: Masculinities and Moralities*. Routledge.

Winner, D. (2000). *Brilliant Orange. A neurotic genius of Dutch football*. Bloomsbury.

WRR (2020). *Samenleven in verscheidenheid. Beleid voor de migratiesamenleving*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Bijlage 1 – Tabellen

Tabel B1.1

Gekozen sporthelden

(in procenten, gewogen naar gender (>1%), n=173 ongewogen)

Naam sportheld	%	Naam overige genoemde sporthelden (<1%), alfabetisch op (achter)naam	
Cristiano Ronaldo	15,8	Israel Adesanya	N'Golo Kanté
Lionel Messi	13,8	Mohamed Ali	Lieke Klaver
Max Verstappen	2,8	Sofyan Amrabat	Faf de Klerk
Frenkie de Jong	2,7	Naomi van As	Josine Koning
Badr Hari	2,3	Naoufal Bannis	Charles Leclerc
Santiago Gimenez	2,3	Nicolo Barella	Bruce Lee
Mike Tyson	2,3	Marco van Basten	Robert Lewandowski
Simone Biles	2,0	David Beckham	Annabel Lucinda
Rafael Nadal	2,0	Dennis Bergkamp	James Magnussen
Rico Verhoeven	2,0	Femke Bol	Abde Ezzalzouli
Serena Williams	2,0	Yassine Bounou (Bono)	Marokkaanse elftal
Kobe Bryant	1,6	Esmee Brugts	Vivianne Miedema
Johan Crujff	1,6	Chris Bumstead	Bauke Mollema
Roger Federer	1,6	Alberto Contador	Fernando Muslera
Tom Dumoulin	1,5	Nina Derwael	Manuel Neuer
Jon Jones	1,5	Nate Diaz	Renee Noe
Arjen Robben	1,5	Virgil van Dijk	Lando Norris
Lieke Martens	1,2	Daniëlle van de Donk	Mohammed Osman
Pedro González López	1,2	Didier Drogba	Celeste Plak
		Paulo Dybala	Babe Ruth
		Eben Etzebeth	Jamal Ben Sadik
		Pablo Martín Páez Gavira (Gavi)	Arnold Schwarzenegger
		Anton Geesink	Anna Shcherbakova
		Bill Goldberg	Iga Swiatek
		Tessa Grubbs	Dusan Tadic
		Anky van Grunsven	Sean Taff (Shizzy)
		Erling Haaland	Frances Tiafoe
		Achraf Hakimi	Gernot Trauner
		Lewis Hamilton	Alexandra Trusova
		Son Heung-min	Enes Ünal
		Nico Hülkenberg	Maria Verschoor
		Mauro Icardi	Sebastian Vettel
		Jon Jones	Tess Wester
		Yannick de Jong	Leah Williamson
		Neymar da Silva Santos Júnior	Dani de Wit
		Vinícius Júnior	

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Tabel B1.2**Alle andere gekozen helden**

(in procenten, gewogen naar gender (>2%); n=167 ongewogen)

Naam andere held	%	Naam andere held	Naam andere held
Harry Styles	4,7	Grimes	Parris Goebel
Adele	3,6	Hayley Williams	Pedro Pascal
Selena Gomez	3,1	Honeycut	Pendulum
Taylor Swift	3,1	Isaac Newton	Pnl
Ariana Grande	2,6	Ive	Pommelien Thijs
The Weeknd	2,6	Jade Anna	Post Malone
Lijpe	2,5	Jennie	Rammstein
Drake	2,0	Joost Klein	Renee Rapp
		Joseph Morgan	Ronald (YouTuber)
Overige helden, alfabetisch op voornaam (<2 procent)		Jul	Rose
AltijdMelvin		Jungkook	Ryan Reynolds
Arjen Lubach		Justin Bieber	Sam Sulek
Battle Tapes		Kaan Tagoz	Saoirse Ronan
Beyoncé		Kanye	Selma Omari
Billie Eilish		Karin Bloemen	Sezen Aksu
Boef		Kendall Jenner	Simone Kleinsma
Bruno Mars		Kris Jenner	Snoop Dogg
Bryan Dechart		Kurt Cobain	Suzan en Freek
BTS		Kylie Jenner	Tini Stoessel
Camille Dhont		Lady Gaga	Tom Odel
Chantal Jansen		Lalisa Manoban	Tory Lanez
Charlie D'Amelio		Lana del Rey	Trippie Redd
Chase Atlantic		Mac Miller	Tupac Shakur
Chris Hemsworth		Madison Beer	Tyler The Creator
Chris Motionless		Mariah Carey	Wentworth Miller
Coldplay		Martin Garrix	Within Temptation
Davina Michelle		Matthew Gray Gubler	Yade Lauren
Dire Straits		Matty Healy	Zendaya
Eminem		Melanie Martinez	Zeph
Evanescence		Michael Jackson	5 seconds of summer
Ezg		Mitski	
Florence Pugh		Morad	
Freddie Mercury		Muslum Gurses	
Glaive		Namjoon	
Goldband		NewJeans	
Gracie Abrams		Niall Horan	
		Nienke Plas	

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Tabel B1.3**Tak van sport van gekozen sporthelden**

(in procenten gewogen naar gender; n=173 ongewogen)

Tak van sport	%
1. Voetbal	57
2. Vechtsport	13
3. Tennis	7
4. Formule 1	6
5. Wielrennen	3
6. Turnen	3
7. Basketbal	2
8. Body building	1
Hockey	1
Fitness	1
Atletiek	<1
Kunstschaatsen	<1
Paardrijden	<1
Rugby	<1
Grasbaanrace	<0,5
Handbal	<0,5
Honkbal	<0,5
Volleybal	<0,5

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

Tabel B1.4**Tak van sport van gekozen sporthelden, naar gender**

(in procenten, gewogen naar geslacht/gender; n=173 ongewogen)

Jongens/mannen		Meiden/vrouwen	
Tak van sport	%	Tak van sport	%
1. Voetbal	65	1. Voetbal	46
2. Vechtsport	16	2. Tennis	10
3. Tennis	5	Formule 1	10
Wielrennen	5	4. Turnen	6,5
5. Formule 1	4	2. Vechtsport	
Bodybuilding	4	6. Basketbal	2,2
7. Basketbal	1	7. Hockey	3,3
Fitness	1	8. Rugby	2,2
		9. Paardrijden	2,2
		10. Kunstschaatsen	2,2
		11. Atletiek	2,2
		12. Volleybal	2,2
		13. Fitness	1,1
		14. Honkbal	1,1
		15. Handbal	1,1
		16. Grasbaanrace	1,1

6,5

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst NSO, 2023.

A large, thick, orange abstract line graphic that starts at the top left, loops around, and then curves downwards towards the bottom right, resembling a stylized '3' or a calligraphic flourish.

Agnes Elling
a.elling@mulierinstituut.nl

Anouk Greeven
a.greeven@mulierinstituut.nl

Rens Cremers
r.cremers@mulierinstituut.nl

Manou Anselma
m.anselma@mulierinstituut.nl